

Lasten väkivalta varhaiskasvatuksen työntekijöitä kohtaan

Marja-Leena Huttunen

Opinnäytetyö

Kesäkuu 2017

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Sosiaalialan koulutusohjelma, ylempi AMK

Perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen

Tekijä(t) Huttunen, Marja-Leena	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä 1.6.2016
	Sivumäärä 66	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Lasten väkivalta varhaiskasvatuksen työntekijöitä kohtaan		
Tutkinto-ohjelma Sosiaaliala, ylempi AMK. Perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen		
Työn ohjaaja(t) Hintikka Timo, Moilanen Johanna		
Toimeksiantaja(t) X kunta		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyö käsitteli pienten lasten tekemää väkivaltaa varhaiskasvatuksen työntekijöitä kohtaan. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa millaista on pienten lasten tekemä väkivalta ja miten varhaiskasvattajat kokevat sen. Lisäksi asiaa tarkasteltiin työturvallisuuden näkökulmasta.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä oli laadullinen tutkimus. Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelulla. Tutkimuksessa haastateltiin kymmenen varhaiskasvattajaa. Aineistoa täydennettiin lyhyellä kyselyllä. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla.</p> <p>Tutkimuksessa nousi esiin, että varhaiskasvatuksen työntekijät kokivat työssään väkivaltaa ja sen uhkaa pienten lasten taholta. Väkivalta oli sekä fyysistä että henkistä. Tulosten perusteella lasten tekemä väkivalta herätti työntekijöissä monenlaisia tunteita ja kuormitti työssä jaksamista. Työturvallisuuden näkökulmasta kehittämisen kohteeksi nousivat lisäkoulutuksen tarve, kirjaamisen tehostaminen ja menettelytapa- ja toimintaohjeiden laatiminen.</p> <p>Tulokset vahvistivat aiempaa tietoa lasten väkivaltaisen käytöksen muodoista. Väkivaltaisen käytös näkyy päiväkotien arjessa ja siihen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Olisi tärkeää miettiä keinoja väkivallan ehkäisyyn varhaiskasvatuksessa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Varhaiskasvatus, väkivalta, työturvallisuus, lapset		
Muut tiedot		

Author(s) Huttunen, Marja-Leena	Type of publication Master's thesis	Date 1.6.2016 Language of publication: Finnish
	Number of pages 66	Permission for web publication: x
Title of publication Children's violence against early childhood education professionals		
Degree programme Master's degree programme in Social Services		
Supervisor(s) Hintikka Timo, Moilanen Johanna		
Assigned by x municipality		
Abstract <p>The study dealt with the violence of young children against early childhood education professionals. The aim of the study was to examine what kind of violence young children use and how early childhood education professionals experienced it. In addition, the topic was studied from the perspective of occupational safety.</p> <p>The research method in the thesis was a qualitative study. The data was collected by using theme interviews. Ten early childhood education professionals were interviewed in the study. A short survey was added to the theme interview data. The data was analyzed by theme.</p> <p>According to the study, all the respondents of the study had experienced violence or threat of it from children. The violence had been both physical and mental. Based on the results, children's violence had raised a wide range of emotions among the employees, and it had had an impact on their coping with work. From the perspective of occupational safety, the study highlighted the following development targets: additional education, better case recording and creating new policies and operational guidelines.</p> <p>The result of the study confirmed existing knowledge of the forms of children's violent behaviour. It is a common problem in day-care centres, and more attention should be paid to it. It would be important to consider ways of preventing violence in early childhood education.</p>		
Keywords/tags (subjects) Early childhood education, violence, occupational safety, children		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Väkivaltainen lapsi varhaiskasvatuksessa	4
	2.1 Aggression ja aggressiivisuuden ero	4
	2.2 Väkivaltaisesti käyttäytyvä lapsi	7
	2.3 Väkivaltaisesti käyttäytyvän lapsen ja hänen perheensä tukeminen.....	10
	2.4 Lasten tekemän väkivallan näkyminen varhaiskasvatuksen tutkimuksissa .	12
3	Työturvallisuus	15
	3.1 Työturvallisuuslaki	15
	3.2 Väkivalta.....	17
	3.3 Työväkivalta ja työpaikkaväkivalta	18
	3.4 Väkivallan kohtaaminen varhaiskasvatuksessa	20
4	Opinnäytetyön toteuttaminen	23
	4.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimustehtävät	23
	4.2 Tutkimusmenetelmä	24
	4.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston keruu	25
	4.4 Aineiston analyysi	27
5	Opinnäytetyön tulokset	29
	5.1 Työpaikkaväkivallan kokemukset	29
	5.2 Lasten väkivaltainen käytös päiväkodissa	31
	5.3 Hoitajien toiminta väkivaltilanteessa ja sen jälkeen	33
	5.4 Työturvallisuuden kehittäminen.....	37
6	Pohdinta.....	40
	6.1 Tutkimustulosten tarkastelu	40
	6.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	46

6.3 Tutkimuksen arviointia	47
6.4 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusaiheet	48

Lähteet	51
----------------------	-----------

Liitteet	57
-----------------------	-----------

Liite 1: Teemahaastattelurunko	57
Liite 2: Kysely.....	58
Liite 3: Väkivaltatilanteiden kirjaamislomake.....	59
Liite 4: Vinkkejä aggressiivisen lapsen kohtaamiseen	60

Taulukot

Taulukko 1. Reaktiivisen ja proaktiivisen aggressiivisuuden erot.....	6
Taulukko 2. Työturvallisuuteen liittyviä käytännönneuvoja työnantajalle sekä työntekijälle	17
Taulukko 3. Esimerkki aineiston teemoittelusta	62
Taulukko 4. Pääteemat ja alateemat	63

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on lasten tekemä väkivalta varhaiskasvatuksen työntekijöitä kohtaan. Alle kouluikäisten lasten tekemä väkivalta on vaiettu puheen aihe. Sitä on vähätelty ja perusteltu sillä, kun lapsi on niin pieni, ei hän ymmärrä, mitä hän tekee. Lasten tekemästä väkivallasta päivähoitossa on aloitettu puhumaan vasta pikkuhiljaa. Aihe on ollut tabu. Kuitenkin eri tilastojen mukaan turvattomuus ja väkivaltatilanteet ovat lisääntyneet opetus- ja kasvatusalalla. OAJ:n työssäolobarometrin mukaan eniten väkivaltaa kokevat erityisopettajat ja toiseksi eniten lastentarhanopettajat. Väkivalta ilmenee monin eri tavoin. Se voi ilmetä tavaroiden heittelemisenä, paikkojen rikkomisena, lyömisenä, puremisena, nimittelynä tai haukkumisena. Päiväkodeissa työntekijöiden lisäksi myös muut lapset joutuivat väkivallan kohteeksi. Päiväkodeissa ja koulussa väkivallan aiheuttajana oli yleensä lapsi, mutta myös huoltajat tai ulkopuoliset tahot aiheuttavat väkivaltatilanteita tai sen uhkaa. (OAJ:n työolobarometri 2016; Kunta10-tutkimus 2016; Fagerström, Länsikallio & Sipponen 2015.)

Riina Länsikallio kertoo Opettaja-lehden haastattelussa, että lapsen aikuiseen kohdistama väkivalta on ollut vaiettu ja kielletty ongelma päivähoitossa. Samassa artikkelissa Helsingin kaupungin työsuojeluvaltuutettu Mervi Piirainen sanoo, että päivähoitossa ovat asenteet olleet sellaiset, että ovat lapset ennenkin suuttuneet ja potki-neet. Ongelmasta on vaiettu, koska väkivaltaa kohdanneesta työntekijästä saattaa tuntua siltä, että hän ei osaa tehdä työtään hyvin ja kunnolla. Vasta viime vuosina on alettu keskustella siitä, että väkivalta ei kuulu päivähoitoon. (Ahonen 2015.)

Opinnäytetyössä haastateltiin tutkimuksen kohteena olevan kunnan varhaiskasvattajia. Tarkoituksena on tutkia, millaisena ja miten lasten tekemä väkivalta ilmenee, miten työntekijät kokevat väkivaltatilanteet ja miten he toimivat väkivaltatilanteessa ja sen jälkeen. Työn tavoitteena on saada tutkimuksessa mukana olevalle kunnalle tietoa lasten tekemästä väkivallasta ja sen ilmenemismuodoista kunnan varhaiskasvatuksessa. Tutkimus tuo esiin varhaiskasvatuksen työntekijöiden oman äänen haas-

teellisistä tilanteista. Opinnäytetyössä korostuu työntekijöiden oma näkemys. Jokaisella varhaiskasvattajalla on omat käsityksensä ja kokemuksensa lasten tekemästä väkivallasta.

2 Väkivaltainen lapsi varhaiskasvatuksessa

2.1 Aggression ja aggressiivisuuden ero

Aggression ja aggressiivisuuden käsitteitä käytetään arkikielessä sekaisin, mutta myös tutkijat ovat eri mieltä niistä (Keltikangas-Järvinen 1985, 14; Viemerö 2006, 18). Keltikangas -Järvinen(1985, 14) määrittelee aggression viettinä, joka toimii käyttäytymisen motiivina tai syynä. Aggressio ei automaattisesti johda aggressiiviseen käyttäytymiseen. Aggressiivinen käyttäytyminen on häiriö, joka koostuu monien tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Viemerö (2006, 18) ei erottele aggressiota ja aggressiivisuutta toisistaan, vaan hänen näkemyksensä on, että aggressio tarkoittaa toisiin ihmisiin tai ympäristöön kohdistuvaa vahingoittamista. Hänestä väkivalta on aggressiota, mutta aggression ei välttämättä tarvitse olla väkivaltaa. Kaltiala-Heino (2013, 55) määrittelee myös aggression ja aggressiivisuuden tahallisena toimintana, jossa vahingoitetaan muita ihmisiä, itseä tai ympäristöä. Kuitenkin sekä Nurmi (2013,22) että Keltikangas-Järvinen (2010, 72-73) ovat samaa mieltä siitä, että aggressio tunteena on eri asia kuin aggressiivinen käytös. Se on voimakasta energiaa, jota ihminen voi käyttää myönteisenä voimavarana mm. rohkeutta olla oma itsensä, puolustaa itseään sekä rohkeutta olla ja elää omalla tavallaan. Myös Ahosen (2017,32) mukaan aggression tunteita on kaikissa ihmisissä. Se voi olla myönteinen voima, joka saa ihmisen tekemään positiivisia muutoksia elämässään ja auttaa ylittämään oman mukavuusalueensa rajoja. Kielteiseksi se muuttuu siinä tilanteessa, kun ihminen ei pysty säätelemään voimakasta tunnettaan, vaan se tulee esiin ympäristön kannalta haitallisella tavalla, esimerkiksi lyömisenä tai tavaroiden rikkomisena.

Aggressiivisen käyttäytymisen tarkoituksena on satuttaa, vahingoittaa tai loukata toista ihmistä (Murray-Close & Ostrov 2009, 828). Aggressiivisella käyttäytymisellä tarkoitetaan toiseen ihmiseen tai ympäristöön kohdistuvaa fyysistä tai psyykkistä va-

hingoittamista. Fyysisen väkivallan lisäksi aggressiivisuus voi olla suoraa tai epäsuoraa tai verbaalisesta uhkailua. Väkivaltaisuus on yksi aggressiivisuuden muoto. Ihminen reagoi väkivaltaisesti tilanteeseen, jossa hän kokee, ettei muita keinoja tilanteesta selvittämiseen ole. Väkivaltaisuuden syynä ovat yleensä psyykinen häiriö, puutteellisesti kehittynyt persoonallisuus tai henkilöllä on ongelmia kyvyssä hallita omaa käyttäytymistään. Väkivaltainen teko kohdistuu usein henkilöön, joka koetaan pettymyksen aiheuttajaksi tai esteenä tyytyväisyyteen. Aggressiivinen käytös on ihmiselle luontainen tapa. Tosin siihen opitaan kasvun, kehityksen sekä sosialisoinnin myötä vaihtoehtoisia tapoja ilmaista sitä. Aggressio tunteena on eri asia kuin aggressiivinen käytös. Aggression ja väkivallan ero on siinä, että aggressiolla ilmaistaan negatiivisia tunteita, kun taas väkivalta on kielteistä käyttäytymistä, joko ruumiillista väkivaltaa tai sanallista aggressiivista käyttäytymistä. Väkivaltaisesta käyttäytymisestä puhutaan, kun tarkoitetaan fyysistä aggressiota, jolla on ikäviä seurauksia. (Weizmann-Helenius 1997, 12; Sundell 2014, 72; Ahonen 2017, 32.)

Aggressiivisuudella on eri ilmenemismuotoja. Se voi olla luonteeltaan fyysistä, jolloin lapsi yrittää satuttaa toista ihmistä. Aggressiivisuus voi olla myös relationaalista, jolloin lapsi pyrkii vahingoittamaan jonkun tietyn yksilön suhteita toisiin ihmisiin tai horjuttaa hänen asemaansa ryhmän jäsenenä. Relationaaliseen aggressiivisuuteen kuuluu myös halu loukata tarkoituksella toisen ihmisen tunteita. (MurrayClose & Ostrov 2009, 838.) Lisäksi aggressiivinen käyttäytymien voidaan jakaa reaktiiviseen ja proaktiiviseen tyyppiin. Reaktiivinen väkivalta tapahtuu joko todellisen uhkan tai kuvitellun uhkan tilanteessa ja on yleensä impulsiivista. Proaktiivinen väkivalta eli välineellinen väkivalta on tarkoituksellista ja ”kylmäveristä” käyttäytymistä. Sillä yritetään saavuttaa jotain muuta, esimerkiksi rahaa tai seksiä. (Card & Little 2006, 467; Poulin & Boivin 2000, 115; Kaltiala-Heino 2013, 73-77.) Proaktiivisesti aggressiivinen lapsi käyttää väkivaltaa harkitusti ja suunnitelmallisesti. Siihen saattaa liittyä uhkailua tai paikkojen rikkomista. Lapsi saattaa käydä päälle saadakseen tahtonsa läpi. Aggressiota käytetään välineenä omien tarkoituksien saavuttamiseksi ja väkivaltainen toiminta on laskelmoitua. Proaktiiviseen aggressiiviseen käyttäytymiseen ei liity suuttumistilaa. Lapsi käyttää niin henkistä kuin fyysistä väkivaltaa saavuttaakseen omat tarkoituksensa ja tavoitteensa. Näillä lapsilla on hyviä sosiaalisia taitoja, joiden avulla he ymmärtävät ryhmän dynamiikkaa taitavasti ja suunnittelevat tekojaan. Tosin heillä

voi olla puutteita muilla sosiaalisen kompetenssin osa-alueilla esimerkiksi empatiataidoissa. Reaktiivisesti aggressiivinen lapsi on temperamentiltaan äkkipikainen, ”kuumaverinen” ja pinna palaa nopeasti. Väkivalta on suunnitelmaton ja kontrolloimaton. Siihen liittyy raivokohtaukset. Sekä proaktiivinen aggressiivisuus että reaktiivinen aggressiivisuus voi esiintyä saman lapsen käyttäytymisessä eri tilanteissa. (Ahonen 2015, 40; Cacciatore 2007; Card & Little 2006, 467; Kirves, & Stoor-Grenner 2010, 31; Repo 2013, 133-136.)

Reaktiivinen aggressiivisuus	Proaktiivinen aggressiivisuus
Väkivalta suunnitelmaton ja kontrolloimaton. Hallitsemattomia raivokohtauksia, äkkipikainen temperamentti. Väkivalta liittyy usein uhattuna olemisen kokemukseen.	Väkivalta harkittua, uhkailee, manipuloi, väkivaltaan ei liity voimakkaita tunteita, käyttää väkivaltaa omien tarkoitusten saavuttamiseksi.
Heikot sosiaaliset taidot, muun ryhmän torjunta.	Hyvä sosiaaliset taidot, pieni ihailijaporukka, muutoin ryhmän torjuma
Turvalliset ihmissuhteet, uhkaavien tilanteiden vähentäminen, tunteiden säätelyn harjoittelu, tilanteiden tulkintaan liittyvä harjoittelu	Selkeät ja johdonmukaiset rajat, aggressiivisesta käytöksestä ei saa seurata lasta tyydyttävää ratkaisua, yhteistyö kodin kanssa, uusien toimintamallien opettelu
Kokee itsensä kiusatuksi, muut kokevat kiusaajaksi	Riski tulla kiusaajaksi

Taulukko 1: Reaktiivisen ja proaktiivisen aggressiivisuuden erot (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 30)

Murray-Closen ja Ostrovin (2009, 838) mukaan reaktiivinen aggressiivisuus voi muuttua proaktiiviseksi aggressiivisuudeksi, jos lapsi ymmärtää saavansa aggressiivisella käytöksellään sen, mitä hän haluaa. Esimerkiksi vie toiselta lapselta lelun väkivalloin.

He uskovat, että lapsen aggressiivisuus yleensä vähenee, kun hän oppii parempia keinoja turhautumisen ilmaisemiseen.

Varhaiskasvatuksessa oleva lapsi harjoittelee vasta omien tunteiden tunnistamista ja niiden hallintaa. Aggression tunteiden purkamisessa on keskeistä se, että miten lasta opetetaan ja kasvatetaan tunteiden purkuun niin, että toista ei vahingoiteta. Lasta opetetaan tunnistamaan ja nimeämään haastavia tunteita. Aggression tunteet on mahdollista hallita sitten vasta, kun lapsi oivaltaa, mitä omat tunteet tarkoittavat. On tärkeää, että lapsella on turvallinen aikuinen, joka nimeää tunteita lapsen kanssa, kannustaa lasta ja antaa positiivista palautetta lapsen onnistuessa. (Cacciatore 2009, 6-18.)

Tässä opinnäytetyössä aggressiivisuus liittyy väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Käsitteitä aggressiivinen käyttäytyminen, haastava käyttäytyminen ja väkivaltainen käyttäytyminen käytetään synonyymeinä toisilleen. Ne pitävät sisällään niin fyysisen kuin verbaalisen aggressiivisen käyttäytymisen.

2.2 Väkivaltaisesti käyttäytyvä lapsi

Väkivaltainen käyttäytyminen ja vihan purkaukset ovat osa varhaislapsuuden kehitystä. Suurin osa lapsista oppii kasvaessaan muita keinoja turhautumisensa tai tyytymättömyytensä ilmaisuun. (Nurmi 2013, 23.) Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu Lastenneuvola lapsiperheiden tukena (2004, 161-162) suosittelee selvittämään tilanteet, jos lapsi ikätasoon nähden rikkoo toistuvasti rajoja, uhmaa aikuista ja käyttäytyy väkivaltaisesti eikä pysty näkemään tekojensa seurauksia. Esimerkiksi jos yli 3-vuotias lapsi lyö tai puree muita ja jättää noudattamatta selkeitä kieltoja aina suuttuessaan, niin silloin on selvitettävä, mistä käytös johtuu. Syynä voi olla käytöshäiriö, kehityshäiriö, depressiiviset ongelmat, pelkotilat, eroahdistushäiriö, sosiaalisen kehityksen häiriö tai lapsella on lastensuojelun tarve.

Yhteenottojen, niin vanhempien kuin ikätovereiden kanssa, tulisi vähentyä 3–5 -vuotiailla, koska heidän kykynsä käsitellä tunteita paranee. Lapsi alkaa ymmärtämään, miltä toisesta tuntuu. Lisäksi pettymyksen sietokyky kasvaa ja hän alkaa paremmin hallita impulssejaan. Aggressiivinen käyttäytyminen voidaan diagnosoida käytöshäiriöksi (yleensä vanhemmilla lapsilla) tai uhmakkuushäiriöksi (nuoremmilla lapsilla), jos

todetaan, että aggressiivinen käyttäytyminen ei ole ikätason mukaista. Ennen diagnoosia lapsella on oltava useita oireita ja ne ovat kestäneet pidemmän aikaa. Lisäksi oireet eivät saa olla iälle ja kehitystasolle tavanomaista käyttäytymistä. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 289–296.) On syytä huolestua lapsen aggressiivisesta käyttäytymisestä, jos lapsi ei tunne syyllisyyttä siitä. Yleensä lapsi säikähtää tilapäistä aggressiivisuuttaan, tuntee syyllisyyttä ja katu tekoaan. Jos lapsi ei kadu tekoaan, niin se on osoitus häiriön vakavuudesta. (Keltikangas-Järvinen 1985, 74.)

Lapsen leikki kertoo paljon lapsen psyykkisestä voinnista. Jos lapsi ei kykene ikätasoiseen leikkiin, niin se on yksi syy huolestua lapsen kehityksestä. Huolta herättää myös se, jos leikki on tuhoavaa. Yleensä se näkyy aggressiivisena toimintana. Lapsi voi särkeä tavaroita tai kohdistaa aggression itseensä tai muihin ihmisiin. Lisäksi jos lapsen leikki on kaoottista tai lapsi jumiutuu tai leikissä on pakonomaista toistoa, niin ne kertovat, että lapsella on joku hätänä. (Hellstén & Pihlaja 1999, 66-67.) Myös Pihlaja (1999, 183) toteaa, että jos lapsen käytös vieroksuttaa muita, on syytä kiinnittää huomiota lapsen käyttäytymiseen ja mahdolliseen häiriöön. Käyttäytymiseen tulisi kiinnittää huomiota myös silloin, jos lapsen on vaikea ymmärtää muiden tunteita.

Kun lapsi huomaa, että hän saa aggressiivisella käytöksellä sen mitä haluaa, hän toimii samalla tavalla jatkossakin. Lapsen aggressiivinen käytös vahvistuu joka kerta, jos lapsi ratkaisee ristiriitatilanteet aggressiivisuudella. Varhaiskasvatuksessa käytökseen tulisi puuttua heti, jotta lapsi oppisi, ettei aggressiivisuus ole oikea tapa ratkaista ristiriitatilanteita. Ryhmässä aggressiivisuus lisääntyy, koska muut lapset ottavat helposti mallia aggressiivisesti käyttäytyvästä lapsesta. (Keltikangas-Järvinen 2012, 148-149.)

Aggressiivisuuden takana voi olla erilaisia syitä. Ulkoiset syyt liittyvät perheeseen, ikätovereihin, kouluun tai asuinpaikkaan. Aggressiivisuus voi olla opittu malli, jolla lapsi selviää ongelmien keskellä. Sisäisiä syitä ovat sosiaalisten taitojen puute, impulsiivisuus, voimakas tarve välittömälle tarpeen tyydytykselle ja epärealistinen usko väkivallan toimivuuteen tavoitteiden saavuttamisessa. Aggressiivisuuden taustalla voi lisäksi olla heikko negatiivisten tunteiden sietokyky (mm. viha, häpeä) tai arvomaailman ja moraalin itsekeskeisyys tai konkreettisuus. Aggressiivisuuteen vaikuttaa lisäksi

perintötekijät. On myös tärkeä kartoittaa lapsen mahdollinen altistuminen väkival-
lalle, kuten pelit, elokuvat ja perheväkivalta. Lapsen aggressiivisuutta on lähdettävä
selvittelemään silloin, jos siitä aiheutuu toistuvia ongelmia, lapsi ei pärjää ikätoveri-
den kanssa tai jos kotona tai koulussa on ongelmia lapsen käytöksen kanssa. (Sinkko-
nen & Korhonen 2015, 228-232; Mielenterveystalo 2017.)

Varhaiskasvatuksen yksi keskeisimmistä tehtävistä on opettaa lasta hallitsemaan kiel-
teisiä tunteita sekä kehittää lapsen omaa itsesääätelyä. Kun puhutaan lapsen tuntei-
den säätelystä, niin se tarkoittaa tunteiden ilmaisun voimakkuutta sekä tunteiden il-
maisun kohdentamista. Aggressiivisen käyttäytymisen kehitykseen vaikuttaa sekä
geeni-että ympäristötekijät. Ympäristötekijöillä on suurempi merkitys. Vaikka lapsi
perisi taipumuksia aggressiiviseen käyttäytymiseen, niin kukaan lapsi ei synny väki-
valtaiseksi. (Repo, 2013, 19-20.) Koska aggressiivisestä käytöksestä on ikäviä seurauk-
sia niin lapselle itselleen kuin ympäristölle, lapsen täytyy harjoitella aggressiotunteen
hillintää. Tunteiden hallintaa voi harjoitella ja sitä voidaan opettaa, mutta lapsi tarvit-
see siihen aikuisen. Varhaiskasvattajan on hyvä tunnistaa lapsen kehitysvaiheet, jol-
loin aggression tunnetta on helpompi sietää. Toisaalta on tärkeää pohtia, mitkä ovat
keinoja, joilla voidaan tukea väkivaltaisesti käyttäytyviä lapsia. (Kirves & Stoor-Gren-
ner 2010, 51-52.)

Päiväkodissa lapset harjoittelevat toimimaan ryhmässä. Pienelle lapselle haasteellista
on yhteisillä leluilla leikkiminen, niiden jakaminen ja oman vuoron odottelu. Konflikti-
tilanteissa osa lapsista sulkeutuu ja pitää tunteet sisällään, kun taas osa ilmaisee tun-
teensa heti ja toimii niiden pohjalta. Jos henkilöstöä on vähän, ehtii ristiriitatilantei-
siin varhaiskasvatuksen henkilöstö reagoida vasta sitten, kun joku itkee. Kuitenkin
lapset tarvitsisivat aikuista jo aikaisemmin saadakseen kokemuksia aikuisten tavasta
havaita ja selvittää haasteellisia tilanteita. Lapselle on tärkeää saada aikuisen apua
tunteiden tunnistamiseen ja niiden sanoittamiseen. Lapselle luo turvallisuutta aikui-
sen rauhallisuus ja lujana pysyminen. (Nurmi & Schulman 2013, 38-40.)

Lapsen väkivaltainen käytös näkyy ja tuntuu koko ryhmän toiminnassa. Se voi pelot-
taa toisia lapsia tai työntekijöitä ja koko ryhmän on tehtävä töitä turvallisuuden ta-
kaamiseksi. Esimerkkikeinoina voi olla ennakointi, ohjaus ja lasten auttaminen vai-

kean tilanteen yli. Lasten väkivaltainen käytös voi kohdistua ryhmän aikuisiin tai lapsiin. Aikuisen rooli on olla turvallinen ja pitää rajat. Väkivaltaista käytöstä ei voi sallia ja tämä on tehtävä selväksi lapselle. Lapsen kehityksen tukemiseksi tulisi ottaa huomioon lapsen turvallinen ryhmään tutustuminen ja sopeutuminen, muiden lasten huomioiminen ja lapsen kognitiivisten taitojen ja tarkkaavuuden harjaannuttaminen. (Alijoki & Pihlaja 2016, 270-271.) Tärkeää on kertoa lapselle, että aikuinen on tietoinen lapsen väkivaltaisesta käytöksestä ja siihen puututaan joka kerta. Ennen kaikkea lapsen tulee tuntea, että hän on rakastettu ja hyväksytty omana itsenään, mutta väkivaltainen käytös ei ole sallittua ketään kohtaan. On tärkeä löytää lapsen vahvuuksia ja antaa hänelle toimintaa ja tehtäviä, joissa hän onnistuu ja on vahvoilla. Lapsen on hyvä saada paljon positiivista palautetta onnistumisistaan. (Repo 2013, 137.)

2.3 Väkivaltaisesti käyttäytyvän lapsen ja hänen perheensä tukeminen

Keskeistä aggressiivisesti ja uhkaavasti käyttäytyvän lapsen auttamisessa on saada apua sekä lapselle että perheelle ja verkostolle. Lapsen käytöksestä voi puhua neuvolassa ja sieltä ohjataan jatkotutkimuksiin. Apua voi saada myös perheneuvoloista, jotka tarjoavat sekä ryhmämuotoista tukea että perhekohtaista tukea. Väkivaltaisesti käyttäytyville lapsille ja heidän perheilleen on olemassa erilaisia ohjelmia, joissa lapsi voi opetella tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja. (Mielenterveystalo 2017.) Seuraavaksi esittelen tarkemmin kolme menetelmää, jotka sopivat myös varhaiskasvatuksen puolelle. Nämä ovat Askeleittain-opetusohjelma, Tunnemuksu ja Mututoukka-tunnetaito-ohjelma ja Aggression portaat-opetusohjelma.

Yhdysvalloissa kehitetty Second Step, suomeksi Askeleittain-opetusohjelman avulla opetetaan lapsille empatiataitoja, itsehillintä- ja ongelmanratkaisutaitoja sekä tunteiden säätelyä päiväkodissa ja kouluissa sekä yhteistyössä vanhempien kanssa. Second Step viittaa nimenä siihen, että koti on ensisijainen paikka, missä harjoitellaan ja opetellaan sekä tunnetaitoja että sosiaalisia taitoja, päiväkodin ja koulun ollessa se ”toinen askel”. Väkivaltaisia tilanteita voidaan välttää, kun lapsi oppii käsittelemään kiukun ja suuttumuksen tunteita eri menetelmien avulla. Ohjelman lähtökohtana on tutkimusten kautta saatu teoriatieto. Keskeisenä ajatuksena Askeleittain-ohjelmassa on se, että tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja voi opettaa ja harjoituttaa samoin kuin muitakin taitoja. Pitkittäistutkimuksista saadun tiedon perusteella on todettu, että

ryhmissä kiusaaminen ja väkivalta ovat vähentyneet ja viihtyvyys on lisääntynyt. Tutkimustiedon valossa ohjelmaan osallistuminen lisäsi lasten myönteistä sosiaalista käyttäytymistä. Pienin Askelin-ohjelma on uusi päivitetty versio Askeleittain- opetusohjelman päiväkotij- ja esikouluikäisten paketista ja siinä on huomioitu myös alle nelivuotiaat lapset. Siinä ohjelmaan on tullut uutena osana oppimistaidot. Kasvattajille mallitetaan uuteen tutkimustietoon nojautuen ja käytännön läheisesti, miten lasten oppimistaitoja voidaan tukea. Ohjelmassa otetaan myös vanhemmat vielä tiiviimmin yhteistyöhön mukaan. Muut osat Pienin Askelin-ohjelmassa ovat empatia, tunteiden säätely ja kaveritaidot, ongelmanratkaisu ja esikouluun siirtyminen. (Askeleittain 2015; Second Step 2017.)

Tunnekuksu ja Mututoukka-tunnetaito-ohjelma on syntynyt käytännön tarpeeseen Suomessa. Ohjelma perustuu käytännön kokemuksiin lapsi-, perhe- ja sosiaalityössä. Tunnekuksu-ohjelma on kehitetty 4-9 vuotiaalle lapsille. Ohjelmassa harjoitellaan sekä tunnetaitoja että empatiataitoja kuvallisin ilmaisun, draaman, sadun ja leikin keinoin. Sen tarkoituksena on rakentaa lapselle ehjää tunneminiää, lisätä lapsen itsetuottamusta ja luoda myönteistä ryhmähenkeä. Ohjelma koostuu 12 kokonaisuudesta. Niissä lapsi tutustuu erilaisiin tunteisiin ja opettelee käsittelemään, hyväksymään ja ilmaisemaan niitä. Ohjelmassa on myös kirja vanhemmille ja kasvattajille. (Tunnekuksu ja Mututoukkaohjelma 2017.)

Aggression portaat-opetusohjelma on lastenpsykiatri Raisa Cacciatoren yhdessä työryhmänsä kanssa kehittämä aggressiokasvatusmalli haastavien tunteiden hallintaan. Opetusmateriaalin avulla voidaan lapsille opettaa aggression ymmärtämistä ja sen hallinnan keinoja sekä pyritään ennaltaehkäisemään väkivaltaista käyttäytymistä. Ohjelman avulla voi tukea lasten ja nuorten sosioemotionaalista kehitystä opettamalla tunne- ja vuorovaikutustaitoja, väkivallan vastaista asennetta ja se auttaa löytämään lapsen ja nuoren vahvuuksia. Mallin perusajatus on, että väkivalta vähenee, kun ihmiset oppivat hallitsemaan aggression tunnetta ja ottavat vastuun omista teoistaan tunnekuohussa. Aggressiokasvatuksen tavoitteena on tarjota lapselle ja nuorelle mahdollisuus luopua väkivaltaisista valinnoista ja ohjata valitsemaan myönteisempiä ratkaisuja. Tähän on mahdollista päästä luottamuksen, turvallisuuden ja pysyvien vuorovaikutussuhteiden avulla. Lisäksi Cacciatore pitää tärkeänä sitä, että jokaisella

lapsella ja nuorella on oikeus omiin tunteisiin ja yksilölliseen temperamenttiin. Aggressiokasvatuksen päämäärä on, että lapsi saavuttaa terveen itsearvostuksen, omat rajat ja itsesäätelyn sekä pystyy olemaan sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden kanssa. Materiaali sisältää esimerkiksi malleja vihan ja pelon hallintaan, mielikuva-harjoituksia rauhoittumiseen, mallin aggressiivisen henkilön kohtaamiseen jne. Opetuksessa nostetaan esiin se, että vain omaa käytöstä voi hallita ja väkivaltaan ei kannata vastata väkivallalla. (Cacciatore 2007.)

2.4 Lasten tekemän väkivallan näkyminen varhaiskasvatuksen tutkimuksissa

Pienten lasten tekemää väkivaltaa termillä ”väkivalta” ei ole juuri tutkittu. Useimmiten puhutaan haastavista lapsista, aggressiivisesti käyttäytyvistä lapsista tai sosiaalis-emotionaalista tukea tarvitsevista lapsista. Toisaalta näihin kaikkiin termeihin sisältyy väkivaltaista käytöstä.

Vuonna 2015 ilmestynyt Stop väkivallalle kouluissa ja päiväkodeissa-raportti toi esiin kouluissa ja päiväkodeissa tapahtuvan väkivallan. Raportissa esiteltiin kehitetyt ilmoitus- ja käsittelylomakkeet. Niiden avulla työnantajat voivat alkaa toimenpiteisiin väkivallan vähentämiseksi ja samalla he voivat ilmoittaa väkivaltilanteista ja saada apua niiden ratkaisemiseksi. Väkivaltilanteet niin koulun kuin varhaiskasvatuksen puolella ovat lisääntyneet viime vuosina. (Fagerström ym. 2015.) Opetusalan työolobarometrin mukaan vuonna 2015 väkivaltaa koettiin eniten varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Suurimmaksi osaksi väkivaltilanteissa tekijöinä ovat lapset ja oppilaat. Väkivalta oli lisääntynyt verrattuna 2013 tehtyyn työolobarometriaan. Se on vakava kuormitustekijä. (OAJ:n työolobarometri 2016.)

Ahonen (2015) on väitöskirjassaan tutkinut, millaista varhaiskasvattajan vuorovaikutuksellinen ja pedagoginen toiminta on sosiaalis-emotionaalista tukea tarvitsevan lapsen kanssa haastavien kasvatustilanteiden aikana. Siirtymätilanteiden ja ohjattujen tuokioiden aikana esiintyi eniten haastavia kasvatustilanteita. Tulosten perusteella voi päätellä, että perinteinen toimintakulttuuri päiväkodissa synnyttää vaikeita tilanteita. Etenkin vaatimus hiljaa paikoillaan istumisesta ja odottamisesta kuormittavat monia lapsia liikaa. Tutkimuksessa nousi esiin viisi erilaista vuorovaikutustapaa:

lämmin, ristiriitainen, tekninen, välttelevä ja etäinen vuorovaikutustapa. Lämpimässä vuorovaikutustavassa lasta arvostettiin ja ymmärrettiin. Ristiriitaisessa vuorovaikutustavassa kasvattajan toiminta vuorovaikutuksessa vaihtelee. Tilanteen alussa varhaiskasvattajan vuorovaikutustapa oli lämmin, mutta tilanteen edetessä se muuttui. Teknisessä vuorovaikutustavassa varhaiskasvattaja näennäisesti ohjasi lasta taitavasti, mutta tunnetasolla hän ei ollut läsnä lapsille. Välttelevässä vuorovaikutustavassa kasvattaja saattoi poistua tilasta tai siirsi vastuun toiselle kasvattajalle. Etäinen vuorovaikutustapa oli autoritaarista ja kylmää. Lapsen kokemus saatettiin torjua ja ei oltu lapsen kokemuksesta kiinnostuneita. Vuorovaikutuksen lisäksi tärkeää oli pienryhmätoiminta, ennakointi, positiivinen palaute sekä reflektio. Tulosten perusteella perinteistä päiväkodin toimintakulttuuria pitäisi muuttaa erilaisten lasten erilaisiin tarpeisiin paremmin vastaavaksi. Varhaiskasvattajalla on tärkeä rooli haastavissa kasvatustilanteissa ja huomiota pitäisi kiinnittää kasvattajan kykyyn toimia lapsen kanssa lämpimästi, sillä silloin voidaan olettaa haastavien kasvatustilanteiden vähentyvän merkittävästi.

Lasten käytös haastavassa kasvatustilanteessa voidaan jakaa levottomaan, vetäytyvään, aggressiiviseen, uhmakkaaseen ja voimakkaaseen tunteen purkaukseen. Levoton käytös voi näyttäytyä ylivilkkautena, kovaäänisyytenä, huomiohakuisuutena, tarkkaamattomuutena tai jatkuvana liikkeenä. Vetäytyvä käytös ilmenee ujoutena ja sosiaalisista tilanteista vetäytymisenä. Uhmakkuus näyttäytyy vaikeutena sopeutua tottelemaan kasvattajan asettamia rajoja. Aggressiivisuus voi olla fyysistä tai verbaalista väkivaltaa tai loukkaavaa käytöstä niin aikuisia kuin lapsia kohtaan. Voimakas tunteenpurkaus voi tulla yllättäen ja ilmenee usein ahdistuksena ja kiukkuna. Siihen voi liittyä kovaa itkua, pään takomista seinään tai heittäytymistä lattialle. Yllämainitun käyttäytymisen taustalla on sosiaalis-emotionaalisen tuen tarve, kun lapsen itsesäätelytaidot ovat vielä puutteelliset ja näin ollen se ilmenee haastavana käyttäytymisenä. (Ahonen 2015, 36-45.)

Lundanin (2009, 7-8, 127-130) väitöskirjassa tutkimuskohteena oli haasteellinen vuorovaikutus päiväkodin arjessa. Tavoitteena oli löytää myönteisiä, käytännönläheisiä keinoja ja vaihtoehtoisia tapoja toimia arjen tilanteissa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kasvattaja pyrki purkamaan ristiriitatilanteita sopivilla sanavalinnoilla ja pehmenne-

tyillä sävyillä kahdenkeskisessä tilanteessa. Parhaimmillaan se esti tilanteen riistäytymisen pahemmaksi. Kuunteleminen, lapsen tarpeista tietoiseksi tuleminen ja toisen hyväksyminen ovat helpompi toteuttaa kahdenkeskisessä tilanteessa. Lisäksi kasvattajan on tarjoiltava lapselle erilaisia reagointi- ja positiovaihtoehtoja, jotka mahdollistavat lapsen yhteistoimijuuden muiden kanssa. Lapsi toimii useimmiten vaistonsa varassa ja siinä tilanteessa hän toimii primitiivisin keinoin eli puree, potkii, sylkee, raappii, sihisee tai ärhentelee. Tässä tilanteessa lapsi tarvitsee aikuisen neuvoa, tukea ja ohjeistusta eikä pelkästään kieltolauseita tai alituista käskytystä ja komentelua. Dialogisuuden ymmärtäminen ja tunnistaminen on tärkeää varhaiskasvatuksessa.

Holkeri-Rinkinen (2009, 6, 224-226) tutki väitöskirjassaan aikuisten ja lasten välistä vuorovaikutusta päiväkodissa. Tutkimus osoitti, että aikuisten ja lasten välillä oli paljon vuorovaikutteista toimintaa päivän aikana. Kasvattajat käyttivät pehmeitä tapoja ohjata lasta, mutta tarvittaessa tilanteisiin puututtiin jämäkästi. Kasvattajat tiedostivat käyttävänsä valtaa, joka tuotiin tilanteesta riippuen esiin toisinaan selkeästi, toisinaan kätki.

Pihlaja on (2003) tutkinut varhaiserityiskasvatusta päivähoidossa. Sosiaali-emotionaalista tukea tarvitsevien lasten on vaikea saada apua. Tutkimuksessa selvisi, että lasten sosiaaliset ja emotionaaliset vaikeudet varhaiskasvatuksessa liittyivät emotionaalisiin tekijöihin. Lapsen emotionaalista kehitystä oli häiritty tai se oli häiriintynyt. Tutkimuksen mukaan lasten pulmat voidaan jakaa kolmeen osaan: ahdistukseen, vertaissuhteisiin sekä kehitykselliseen ja sosiaalisiin pulmiin. Ongelmat näkyvät poikkeavassa tunneilmaisussa, runsaana aggressiivisuutena ja toisten lasten leikkien rikkomisenä ja häiritsemisenä. Pedagogisella toiminnalla ja päivähoidon ihmissuhteilla on tärkeä merkitys, jotta lasta voidaan ohjata oikeaan suuntaan.

Viitala (2014, 6, 113-116) tutki väitöskirjassaan kasvattajien ja toisten lasten suhtautumista sosioemotionaalista erityistä tukea saaviin lapsiin. Näillä lapsilla oli haastavaa käyttäytymistä ja vaikeuksia vuorovaikutuksessa sekä muiden lasten että kasvattajien kanssa. Kasvattajat käyttivät ennaltaehkäiseviä, rajoittavia ja ohjauksellisia keinoja. Osalla sosioemotionaalista erityistä tukea saavilla lapsilla oli kavereita ja heidät oli hyväksytty ryhmään. Osalla oli vain yksi ystävä ja heidät suljettiin ryhmän ulkopuolelle. Kasvattajat kokivat tärkeäksi sääntöihin sopeutumisen, mikä oli osalle lapsista

vaikeaa. Viitala on jakanut sosioemotionaaliset lapset neljään tyyppiin, jotka ovat osaaja, edistyjä, vastustaja ja yksinäinen. Osaajalla ja edistyjällä vuorovaikutuksessa ei ollut suuria vaikeuksia ja he edistyivät kehityksessään. Vastustaja kapinoi eniten sääntöjä vastaan. Yksinäisen ongelmat liittyivät siihen, että häntä ei hyväksytty ryhmään.

3 Työturvallisuus

3.1 Työturvallisuuslaki

Työturvallisuutta säätelee työturvallisuuslaki 23.8.2002/738. Lain tarkoituksena on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennalta ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitauteja ja muita työstä ja työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisen ja henkisen terveyden haittoja (Työturvallisuuslaki 738/2002, §1.)

Jos työhön liittyy ilmeinen väkivallan uhka, niin työssä ja työolosuhteissa on huomioitava se, että väkivaltilanteet ja sen uhka on pyrittävä ehkäisemään jo ennakolta. Työpaikalla on oltava asianmukaiset turvallisuusjärjestelyt- ja laitteet sekä mahdollisuus avun hälyttämiseen. Työpaikalle on laadittava menettelytapaohjeet, joilla voidaan torjua ja rajoittaa väkivaltilanteen vaikutukset työntekijän turvallisuuteen.(Työturvallisuuslaki 738/2002, §27.)

Työnantaja on velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä. Työnantajan on työturvallisuuslain mukaan heti väkivaltilanteesta tiedon saatuaan ryhdyttävä toimiin epäkohdan poistamiseksi. Väkivallan ja sen uhan kohtauksessa on kysymys työntekijöiden sekä fyysisestä että psyykkisestä työsuojelusta ja sitä kautta työturvallisuudesta. Näin ollen työnantajaan kohdistuu lainsäädöllinen velvoite. Työturvallisuuslaki on työntekijän näkökulmasta erittäin tärkeä, koska sillä pyritään säätelemään työntekijän ja asiakkaan välistä suhdetta työturvallisuuden näkökulmasta. Työturvallisuuden parantamisen tulee olla eri toimijoiden yhteistyön tulosta. Työntekijöiden tulisi ilmoittaa väkivaltilanteet tai niiden uhka esimiehelle. Työnantajan tulisi ottaa huomioon ilmoitukset arvioidessaan vaaroja ja uhkia. Lisäksi asiasta olisi tiedotettava työterveyshuoltoon. Ongelma on se, ettei työnantaja aina

ilmoita asiasta työterveyshuoltoon. (Rantaeskola, Hyyti, Kauppila & Koskelainen 2015, 37-39; Työsuojeluhallinto 2017.) Lisäksi työturvallisuuteen vaikuttaa myös EU:n työturvallisuutta ja työterveyttä koskeva puitedirektiivi (89/391). Siinä määritellään turvallisuutta ja terveyttä koskevat vähimmäisvaatimukset kaikkialla Euroopassa. Työturvallisuutta ja työterveyttä koskevassa puitedirektiivissä pyritään vahvistamaan samanlainen turvallisuuden ja terveyden taso. Perustekijäksi määritetään riskinarviointin periaate ja sen keskeiset osatekijät, joita on esimerkiksi vaaran tunnistaminen, työntekijöiden osallistuminen, asianmukaisten toimenpiteiden käyttöönotto ja ensisijaisesti riskien aiheuttajien poistaminen, työpaikan vaaroja koskevien asiakirjojen laatiminen ja säännöllinen uudelleenarviointi.

Työturvallisuus liittyy työhyvinvointiin. Turvallisuuden lisäksi työhyvinvointi koostuu työstä ja sen mielekkyydestä, terveydestä ja yleisestä hyvinvoinnista. Siihen vaikuttavat lisäksi johtaminen, työyhteisön ilmapiiri ja työntekijöiden ammattitaito. Työhyvinvoinnilla on merkitystä tuottavuuteen, kilpailukykyyn ja työhön sitoutumiseen. Lisäksi sairauspoissaolojen määrä vähenee, kun työhyvinvointi kasvaa. Sekä työnantajalle että työntekijälle kuuluu sen edistäminen. Työnantajan on taattava työympäristön turvallisuus, huolehdittava hyvästä johtamisesta ja kohdeltava työntekijöitä tasapuolisesti. Työntekijän on vastaavasti huolehdittava omasta työkyvystä ja ammatillisen osaamisen ylläpitämisestä. (Työhyvinvointi 2016.) Työsuojeluhallinto (2017) tähdentää, että väkivaltatilanteita voi ehkäistä jo ennalta. Oleellista ennaltaehkäisyssä on kartoittaa riskit ja puuttua niihin. Lisäksi on laadittava kirjallinen turvallisuusohjeisto kyseiseen työpisteeseen. Ohjeiden tulisi sisältää kuvaukset uhkaavien tilanteiden ilmenemismuodoista. Siinä pitää olla toimintaohjeet ja mallit etukäteen kartoitettujen vaaratilanteiden varalta sekä toimintaohjeet ja vastuut väkivaltatilanteen tai sen uhan tapahtuessa. Viimeksi mainitussa toimintaohjeessa on oltava nähtävissä väkivaltaa kokeneen työntekijän hoitoon ohjaus, ilmoitus tarvittaville tahoille, jälkihoidon organisointi ja tapahtuneen jälkiselvitys, jossa pohditaan onko tarvetta korjaaville toimille.

Käytännön neuvoja työnantajalle	Käytännön neuvoja työntekijälle
<ul style="list-style-type: none"> • Järjestä työympäristö turvalliseksi • Testaa turvallisuusjärjestelyjen ja avun saannin toimivuus säännöllisesti • Laadi selkeät menettelytapaohjeet • Perehdytä ja opasta henkilöstöä uhkatilanteiden välttämiseksi ja selviytymään uhkatilanteissa • Valvo, että annettuja ohjeita noudatetaan • Ei yksintyöskentelyä jos väkivallan uhka on ilmeinen • Varmista avunsaannin toimivuus yksintyöskentelyssä • Luo väkivalta- ja uhkatilanteiden varalle jälkipuinti- ja hoitojärjestelmä sekä seurantamenettely. 	<ul style="list-style-type: none"> • Perehdy menettelytapaohjeisiin ja harjoittele vaaratilanteissa toimimista ennakolta, noudata ohjeita • Ilmoita puutteista turvallisuusjärjestelyissä ja avun saannin toimivuudessa • Raportoi väkivalta- ja uhkatilanteista aina esimiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle.

Taulukko 2: Työturvallisuuteen liittyviä käytännön neuvoja työnantajalle sekä työntekijälle (Väkivallan uhka työssä, työpaikkatiedote 3/2010)

3.2 Väkivalta

Väkivaltaan liittyviä määritelmiä on useita. Yleisesti väkivalta määritellään tilanteeksi, jossa toisella ihmisellä on tietoinen tarkoitus vahingoittaa toista ihmistä. Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee asian näin: ”Väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai henkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jättämiseen.” Määritelmä pitää sisällään niin ihmiseen itseensä kohdistaman, ihmisten välisen kuin kollektiivisen väkivallan. (Väkivallan uhka työelämässä 2014, 8.)

Väkivaltaa on kaikki sellainen toiminta, jonka tarkoituksena on satuttaa tai vahingoittaa toista fyysisesti, psyykkisesti tai sosiaalisesti. Henkinen väkivalta voi ilmetä solvaamisena, kiusaamisena, uhkailuna, haukkumisena, pelotteluna, kiristämisenä tai

ahdisteluna. Fyysinen väkivalta voi olla lyömistä, potkimista, tönimistä, nipistelyä, läpsimistä, vaatteista tai hiuksista repimistä. Väkivalta voidaan jakaa fyysiseen ja henkiseen väkivaltaan, väkivallan uhkaan ja ahdisteluun. (Cacciatore 2007, 183; Cacciatore 2009, 20-21; Soisalo 2011, 35; Väkivallan uhka työelämässä 2014,8.)

3.3 Työväkivalta ja työpaikkaväkivalta

Työväkivalta on tilanne, jossa työntekijää loukataan sanallisesti, uhkaillaan tai pahoinpidellään. Väkivaltatilanteita monenlaisia. Niitä voivat olla tavaroiden heittäminen, solvaaminen, huutaminen, sanallinen tai fyysinen uhkailu. Väkivaltaa on esimerkiksi töniminen, potkiminen, pureminen, raapiminen ja liikkumisen estäminen. (Isotalus & Saarela 2007, 6.)

Työväkivalta ja työpaikkaväkivalta ovat toisissa määritelmässä erotettu toisistaan, kun taas toisissa ne on määritelty samana käsitteenä. Työväkivalta on työssä koettu tapahtuma, missä työntekijää kohtaan on hyökätty tai häntä on vahingoitettu tai uhattu siten, että työntekijän hyvinvointi on vaarantunut. Työpaikkaväkivaltaan liittyy niin fyysinen kuin henkinen väkivalta. Euroopan komission mukaan työväkivalta ja työpaikkaväkivalta eroavat toisistaan. Työväkivalta-määritelmä kattaa töissä tapahtuvan väkivallan lisäksi työmatkoilla tai vapaa-ajalla tapahtuvan väkivallan, jos se liittyy työntekijän asemaan. Komissio määrittelee työpaikkaväkivallan seuraavanlaisesti: ”työpaikkaväkivallalla tarkoitetaan tapahtumia, joissa henkilöitä loukataan sanallisesti, uhataan tai pahoinpidellään heidän työhönsä liittyvissä oloissa ja jotka suoraan tai epäsuorasti vaarantavat heidän turvallisuutensa, hyvinvointinsa tai terveytensä.” (Rikksentorjuntaneuvosto 2014; 2011, 34-37; Väkivallan uhka työelämässä 2014. 8-9.)

Asiakasväkivallasta puhutaan silloin, kun asiakas, potilas, palvelun käyttäjä tai omainen kohdistaa väkivallan työntekijää kohtaan ja kun teko liittyy työhön tai ammattiin asemaan. Ainoana erona on, että työväkivalta pitää sisällään työkaverin tekemän väkivallan. Asiakasväkivalta on kyseessä silloin, kun puhutaan väkivallan uhasta työturvallisuuslainsäädännön näkökulmasta käsin. Turvallisuuslain 27§ mukaan kollegoiden tekemä väkivalta tai sen uhka ei ole asiakasväkivaltaa. (Väkivallan uhka työelämässä 2014, 9.)

Väkivallan uhkatilanteita voi syntyä millä tahansa työpaikalla, mutta suurin riski kohdata väkivaltaa on turvallisuustoimialalla, kuten poliisin työssä, pelastustoimessa ja vartiointityössä. Lisäksi terveydenhoitoalan potilastyössä, kasvatusta ja opetusalailla, sosiaalialan asiakastyössä, hotelli- ja ravintola-alalla, kuljetusalalla sekä kaupanalalla on tavallista enemmän väkivallan uhkaa. Kuitenkin määrällisesti eniten työväkivaltatapauksia tapahtuu sosiaali- ja terveysalalla. Naiset joutuvat väkivallan kohteeksi useammin kuin miehet, koska naisia työskentelee paljon sosiaali- ja terveysalan ammatteissa. Suomessa uhkailun tai fyysisen väkivallan kohteeksi joutuu noin 5% työssä käyvistä ihmisistä eli noin 110 000 henkilöä. (Isotalus & Saarela 2007, 4, 60-63. Sundell 2014, 16-17; Työsuojeluhallinto 2010.)

Työolobarometrian (2017, 64-68) mukaan työpaikoilla on väkivalta ja sen uhka lisääntynyt koko ajan. Tutkimuksessa käy ilmi, että yhä useampi vastaaja kertoo, että joku työkaverista on joutunut kokemaan väkivaltaa tai sen uhkaa. Työntekijöiden määrä, joka itse on joutunut kokemaan väkivaltaa tai sen uhkaa, on kasvanut vuosien 2008 ja 2016 välillä kuudesta prosentista kahdeksaan prosenttiin. Naiset havaitsivat ja kokivat väkivaltaa ja sen uhkaa selkeästi miehiä enemmän. Vuonna 2016 31% naisista havaitsi asian, mutta miehistä vain 11%. Lisäksi naisista 13% oli itse kokenut väkivaltaa ja sen uhkaa, mutta miehistä vain neljä prosenttia. Kunta-alalla lähes puolet työntekijöistä on havainnut väkivaltaa tai sen uhkaa, mutta teollisuudessa vain noin prosentti. Viidennes kunta-alalla työskentelevistä on joutunut itse kokemaan väkivaltaa ja sen uhkaa vuonna 2016. Kunta-alan osuudet ovatkin kasvaneet huomattavasti verrattuna teollisuuden, valtion tai yksityisillä palvelualoilla työskentelevien kokemuksiin.

Sosiaali- ja terveydenhoitoalalla on elänyt vahvana käsitys siitä, että osaava työntekijä luovii ihmissuhdetaidoilla itsensä ulos mistä tahansa tilanteesta ja työväkivaltilanteeseen joutunutta on pidetty osaamattomana työntekijänä. Ikävimmillään tapahtuneesta väkivaltilanteesta on syyllistetty työntekijää. Siksi väkivallan kohteeksi joutuneet eivät uskaltaneet puhua. Tehtyjen tutkimusten ja työväkivallasta käydyn keskustelun myötä tämä myytti on alkanut murtua. Väkivalta on huomattavasti monimutkaisempi ja monisyisempi ilmiö. Siinä on kysymys vallasta, joka yritetään saada väkisin. Se on myös keino kommunikoida, kun sanat eivät riitä, turvaudutaan nyrkkeihin. (Seterin 2004, 74.)

Rasimus väitöskirjassaan (2002, 37) tutki työpaikkaväkivaltaa ja turvattomuutta sairaalan päivystyspoliklinikalla. Rasimuksen mukaan työpaikkaväkivaltilanne on vakava työsuojelu- ja työterveysongelma. Sillä voi olla arvaamattomat seuraukset ja pitkään kestävät vaikutukset. Vaikka väkivaltatapahtuma olisi lievä fyysisesti, niin työntekijän henkinen jaksaminen ja hyvinvointi voivat joutua kovalle koetukselle. Tilanteesta voi seurata suuri kuormitus- ja stressitekijä työntekijälle. Väkivallan uhka on yhtä stressaava ja vahingoittava työntekijälle kuin joutuminen fyysisen hyökkäyksen kohteeksi. Työpaikkaväkivalta voi heikentää työhyvinvointia.

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan lasten tekemää niin fyysistä kuin henkistä väkivaltaa varhaiskasvatuksen työntekijöitä kohtaan ja sitä käsitellään nimikkeellä työpaikkaväkivalta, mikä pitää sisällään työväkivallan ja asiakasväkivallan määrittelyn.

3.4 Väkivallan kohtaaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on, että varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa ei sallita missään muodossa. Jokaisella on oikeus väkivallattomaan ja turvallisiin työ- ja kasvuympäristöön. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 31). Väkivaltatilanteita ja väkivallan uhkaa on pyrittävä ehkäisemään kaikilla mahdollisilla tavoilla. Varhaiskasvatuksen yksiköissä tulee tehdä väkivallan riskien arviointia. Sen jälkeen laaditaan toimintaohjeet, jotka ovat jokaisen työntekijän tiedossa. Jokainen väkivaltatilanne tai sen uhka on erilainen. Joskus uhka on ulkopuolinen. Se voi olla vanhemman tai jonkun muun aiheuttama väkivaltatilanne. Henkilöstön on tilanteessa huomioitava monta asiaa, koska uhkatilanteessa on läsnä myös lapset, joiden olo täytyy turvata. (Ristioja & Tamminen 2010, 38-40.)

Lisäksi päiväkodissa sattuu joskus myös tilanteita, jolloin lapsen käytös on vaaraksi hänelle itselleen tai muille eikä hän pysty lopettamaan eikä rauhoittumaan, vaikka sitä pyydetäisiin. Viimeinen vaihtoehto varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on syliote tai lapsen kiinnipito. Varhaiskasvatuksen järjestäjän on ennalta laadittava toimintaohjeet, joissa tulee esiin, miten syliote tai kiinni pitäminen toteutetaan. Työntekijöiden tulisi saada harjoitella syliotetta sekä kiinni pitämistä säännöllisesti. Samalla käydään läpi, miten ne kirjataan ja miten yhteistyö sekä lapsen että vanhempien kanssa

hoidetaan. Oikeusasiamies on ottanut kantaa syyliotteen käyttöön ja kiinni pitämiseen eräässä kantelussa (ks. Oikeusasiamies dnro 4171/4/6). Ratkaisussa on linjattu käytännöt syyliotteesta ja kiinni pitämisestä. Niissä sanotaan, että lapsen syyliote tai kiinni pitäminen edellyttää aina vanhempien tai huoltajien suostumusta. Kiinnipidon tulee olla lapsen turvallisuuden tunteen mahdollistavaa, hoidollista ja huollollista, ammatillisesti osaavaa sekä lasta ja hänen ihmisarvoaan tukevaa. Lapsen syyliotteesta ja kiinni pitämisestä käydään keskustelua vanhempien kanssa. Tilanteet kirjataan mahdollisimman tarkasti joka kerta, mm. käytettyjen keinojen luonne ja niiden kesto. Samalla vanhempien mielipiteet tulee kirjata ja selvittää, mikä on huoltajan kanta syylihoidon tai kiinnipidon käyttöön. Tämä tieto olisi oleellista kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Perus- ja ihmisoikeudet sekä lasten, huoltajien ja päiväkotien henkilöstön oikeusturva edellyttävät, että varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on toimintaohjeet tilanteisiin ja että syyliissä pitohoidon tai kiinni pitämisen käsitteet on määritelty. Tämä estää sellaisten käytäntöjen syntyminen, joita ei jälkikäteen voida pitää hyväksyttävänä. Lasta on kuunneltava kiinnipidon jälkeen, mikäli se on mahdollista lapsen kehitystason ja muiden seikkojen vuoksi. Työntekijöiden tulisi tehdä havainnot hänen voinnistaan sekä kiinnipidon aikana että sen jälkeen. Lapsen mielipide ja hänestä tehdyt havainnot tulisi kirjata ylös. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 104-105.)

Työntekijälle on haastava tehtävä työskennellä sosiaalisesti ja emotionaalisesti vaikeuksissa olevan lapsen kanssa. Työssä ovat mukana niin työntekijän kuin lapsen tunteet sekä työyhteisön tunteet. Lisäksi työyhteisöön vaikuttavat johtamiskulttuuri, työntekijät, perinteet, työn tavoitteet ja luonne. On tärkeää, että työntekijän osaaminen ja henkilökohtaiset ominaisuudet yhdistyvät eheäksi kokonaisuudeksi, sillä jokaisella yhteisön toimijalla on oma merkityksensä lapsen kasvuun ja kehitykseen. Työntekijän itsetuntemuksen kehittäminen on ammatillisen kasvun kannalta oleellista. Työntekijän tärkein työväline on hän itse. Omaan työtään voi ja tulee arvioida. Lapsi on herkkä aistimaan, miten työntekijä kohtelee häntä. (Pihlaja 2000, 135-147.) Työntekijöitä voi hämmentää, jopa pelottaa lapsen aggressiivinen käytös. Lisäksi tilanne aiheuttaa painetta suojella omaa kuin muiden lasten turvallisuutta, mutta samalla on turvattava aggressiivisesti käyttäytyvää lasta (Ahonen 2017,32). Harvinaisempaa on,

että leikki-ikäinen käyttäytyy väkivaltaisesti, mutta näille lapsille aggressiivisestä käyttäytymisestä on tullut tapa. Tämä käyttäytymismalli on tuhoisa, sillä se estää lapsen ystävyysuhteet ja vaikeuttaa selvästi aikuisten suhtautumista lapseen. Joskus lapsen väkivaltainen tai muu aggressiivinen käytös saattaa herättää työntekijässä pelon lisäksi ahdistusta, inhoa tai vihaa. Työntekijän on voi olla vaikea työskennellä ryhmässä, jos hän kokee lapsen loukkaavaan ja uhkaavan omaa minuuttaan ja itsemääräämisoikeuttaan. Tässä tilanteessa työntekijän tulisi saada apua joko työnohjauksessa tai vertaisryhmässä. (Cacciatore, Riihonen, & Tuukkanen 2013, 29.)

Väkivallan tai sen uhan kohteeksi joutuminen on aina traumaattinen kokemus, vaikka ajateltaisiin, että se kuuluu toimenkuvaan. Väkivallalla tai sen uhalla on vaikutus työntekijään, vaikka tiedossa olisi, että työntekijä tulee ammatissaan ja työssään kohtaamaan väkivaltaa. Lisäksi jokainen työntekijä kokee tilanteet yksilöllisesti. Toiselle työntekijälle väkivaltatilanne voi olla vaikea, kun taas toiselle se on vain normaali työpäivään kuuluva tapahtuma. Hyvin usein tekoa vähätellään ja siitä ei tehdä ilmoitusta. Työ, jossa väkivallan uhka on koko ajan läsnä, aiheuttaa stressiä ja vaikuttaa töissä jaksamiseen. Väkivallan kokenut työntekijä tarvitsee sekä työkavereiden että esimiesten tuen. Lisäksi hänelle täytyy järjestää mahdollisuus keskustella asiasta ja niihin liittyvistä tunteista. Työyhteisössä on keskusteltava, mitä vastaavissa tilanteissa tehdään ja miten väkivaltatilanteita voidaan estää. (Rantaeskola, Hyyti, Kauppila & Koskelainen 2015, 165-166 ; Sundell 2014, 134-135; Weismann-Henelius 1997, 136-137.)

Työturvallisuusosahankkeessa selvitettiin työpaikkaväkivallan yleisyyttä ja hallintakeinoja sosiaalialalla. Työturvallisuudessa on sosiaalialalla vakavia puutteita toimivasta lainsäädännöstä huolimatta. Lisäksi hankkeessa koottiin yhteen jo käytössä olleita hyviä käytäntöjä, joilla voidaan tukea väkivallan ehkäisyä ja hallintaa koko organisaation läpäisevänä toimintana. Hankkeessa todettiin, että väkivallasta tai sen uhasta ja niiden herättämistä tunteista tulisi keskustella säännöllisin väliajoin työyhteisössä. Väkivaltakokemuksia ei pidä vähätellä tai kieltää, vaikka kaikki työntekijät eivät kokisi samoja tilanteita yhtä pelottavina. Tärkeää on keskustella myös henkisestä väkivallasta. Monesti väkivaltatilanne syntyy asteittain. Kierre on helpompi katkaista alkuvaiheessa ennen kuin tilanne muuttuu fyysiseksi väkivallaksi. Työntekijällä on suurempi vastuu vuorovaikutuksesta koulutuksensa ja asemansa perusteella kuin asiakkaalla.

Mutta väkivaltateko on aina tekijän valinta ja hänen vastuullaan. Ehkäistäkseen väkivaltaa, työntekijällä olisi hyvä olla taito tulkita ja ennakoida tilanteita ja kykyä ohjata sen kehittymistä. Työyhteisön tehtävänä on luoda ja ylläpitää sellaista toimintakulttuuria, mikä takaa asiakkaille hyvän ja turvallisen palvelun ja työntekijöille työturvallisuuden. Se kertoo siitä, mitkä ovat työyhteisön omia tapoja ehkäistä väkivaltaa ja sen uhka. Näitä tapoja ylläpidetään ja kehitetään säännöllisesti. Tätä tuetaan esimerkiksi uusien työntekijöiden perehdyttämisohjelmien, esimies-alaiskeskustelujen, työväkivaltakartoitusten ja-ohjeiden, koulutuksen sekä sattuneiden ja läheltä piti-tilanteiden käsittelyn avulla. Tämä toiminta luo turvallisuuden tunnetta ja työntekijä saa konkreettisia keinoja ehkäistä väkivaltaa ja selviytyä väkivaltatilanteista. (Yliruka, Koivisto & Karvinen-Niinikoski 2009, 3, 55.)

4 Opinnäytetyön toteuttaminen

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimustehtävät

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää millaista väkivaltaa tai sen uhkaa tutkimuskunnan varhaiskasvatuksen työntekijät kokevat työssään lasten taholta. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esiin varhaiskasvattajien ajatuksia, kokemuksia ja näkemyksiä lasten tekemästä väkivallasta ja siihen liittyvistä asioista.

Opinnäytetyössäni pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaista on pienten lasten tekemä väkivalta ja millä tavalla se ilmenee varhaiskasvatuksen työntekijöitä kohtaan?
2. Miten varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee pienten lasten tekemän väkivallan?
3. Miten varhaiskasvattajat toimivat väkivaltatilanteessa ja sen jälkeen?

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan tutkimuskunnan varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa työpaikkaväkivaltaa varhaiskasvattajien kokemana työturvallisuuden näkökulmasta käsin. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää siinä, kun kunta laatii varhaiskasvatuksen henkilöstölle yhteisen ohjeistuksen, kuinka pyritään ennaltaehkäisemään ja ennakoimaan väkivaltatilanteita sekä miten toimitaan väkivaltatilanteessa ja sen jälkeen.

Oleellinen kysymys alle kouluikäisen lapsen väkivaltaisuudesta on, että mikä katsotaan väkivallaksi ja mikä käytös kuuluu lapsen normaaliin kehitykseen? Pienten lasten tekemästä väkivallasta on niukasti tietoa. Lasten tekemää keskinäistä kiusaamista on tutkittu päivähoidon piirissä. Kirves & Stoor-Grenner (2010) toteavat Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Folkhälsanin hankkeen selvityksessä, että kiusaamista esiintyy päiväkodeissa ja kiusaamisen ehkäiseminen olisi hyvä aloittaa varhaisessa vaiheessa. Laaksonen (2014) on tutkinut lasten vertaissuhteita ja niissä ilmenevää kiusaamista esikouluikäisillä lapsilla. Repo (2015) on tutkinut pienten lasten kiusaamista niin koko päiväkodin tasolla, vertaisryhmätasolla sekä yksilötasolla. Kiusaaminen on yksi väkivallan muoto. Tässä tutkimuksessa ei paneuduta kiusaamiseen, vaan lasten väkivaltaiseen käytökseen päivähoidon työntekijöitä kohtaan.

Opinnäytetyössä selvitetään 3-6-vuotiaiden lasten tekemää väkivaltaa varhaiskasvatuksen työntekijöitä kohtaan. Tutkimukseen osallistuivat varhaiskasvattajat, jotka työskentelivät ryhmissä, joissa on hoidettavana 3-6-vuotiaita lapsia. Perusteluna oli, että kehityspsykologisesta näkökulmasta katsottuna vasta 3-5-vuotiaat lapset alkavat ymmärtämän tekojensa seurauksia ja hallitsemaan tunteitaan ja käyttäytymistään (Bronberg, Almqvist & Tjus 2005, 289). Lisäksi Keltinkangas-Järvisen (2010, 68) mukaan on kiistakysymys, onko alle 3-vuotiaan lapsen käytös aggressiivisuutta, koska hän saattaa olla kovakourainen ikään liittyvien motoristen rajoitusten vuoksi. Näin pieni haluaa tutkia ympäristöään ja saattaa vahingoittaa toista ilman vahingoittamistarkoitusta.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, koska tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä eli 3-6 vuotiaiden lasten tekemää väkivaltaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä kohtaan. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen ja kohdetta yritetään tutkia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Oleellista on laadullisessa tutkimuksessa, että tutkittavien ääni ja näkökulmat tulevat esiin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoituksena löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Aineistoa tulee tarkastella mahdollisimman monitahoisesti ja

yksityiskohtaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161-164.) Laadullinen tutkimus valittiin siksi, koska haluttiin saada syvällisempi näkemys kyseisestä ilmiöstä ja tuoda esiin varhaiskasvatuksen henkilöstön omia ajatuksia, näkemyksiä ja kokemuksia siitä, miten pienten lasten väkivalta näyttäytyy varhaiskasvatuksen työntekijöitä kohtaan.

Laadullisen tutkimuksen tekemiseen vaikuttavat lisäksi arvolähtökohdat. Ne vaikuttavat siihen, miten tutkittavaa asiaa analysoidaan ja ymmärretään. Laadullinen tutkimus ei ole siis täysin objektiivinen, koska tutkija ja se, mitä tiedetään, kietoutuvat saumattomasti toisiinsa. Laadullisen tutkimuksen avulla saadut tulokset ovat ainutlaatuisia sekä rajoittuvat tiettyyn paikkaan ja aikaan, joten tuloksia ei voi yleistää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161.)

Aineisto kerättiin varhaiskasvatuksen työntekijöiltä. Näin saatiin tutkittavien ääni kuuluviin, mikä on yksi laadullisen tutkimuksen ominaispiirre. Tämän tutkimuksen tulokset rajoittuvat kyseiseen päiväkotiin ja ovat näin ollen ainutlaatuisia. Kohderyhmä oli valittu tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti. Tutkimusmenetelmän valintaa ohjasi alusta alkaen kiinnostus tutkia pienten lasten tekemiä väkivaltatilanteita työntekijöiden näkökulmasta käsin. Tärkeää oli se, että varhaiskasvatuksen työntekijöiden käsitykset ja ajatukset lasten tekemästä väkivallasta tai sen uhasta heidän omassa työssään pääsevät esille. Laadullinen tutkimus teki mahdolliseksi tässä tutkimuksessa kuvailla ja tehdä näkyväksi työntekijöiden kokemukset.

4.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston keruu

Tutkimuksen kohderyhmänä oli tutkimuskunnan varhaiskasvatuksessa työskentelevät hoitajat. Tässä tutkimuksessa heistä puhutaan varhaiskasvattajina. Haastattelin vain hoitajat, koska halusin saada heidän kokemukset ja näkemykset asiasta esiin. Lastentarhanopettajien kohtaamasta väkivallasta on tutkittua tietoa. (ks. OAJ:n työolobarometri 2016; kunta10-tutkimus 2016;Fagerström ym. 2015.)

Tiedonkeruumenetelmäksi eli metodiksi valitsin teemahaastattelun, koska haluan tietoa arasta aiheesta. Lisäksi työyhteisö on pieni ja haluan saada selville, millaisia ajatuksia ja kokemuksia henkilöstöllä on lasten tekemästä väkivallasta ja sen seurauk-

sista. Teemahaastattelu lähtee siitä oletuksesta, että kaikkia yksilön ajatuksia, kokemuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä. Tässä menetelmässä oleellista on se, että haastattelu etenee keskeisten teemojen avulla. Teemahaastattelu puolistrukturoitu menetelmä, koska teema-alueet ovat kaikille samat, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa ja järjestystä. Tutkija käy haastattelun aikana läpi kaikki teema-alueet, mutta niiden järjestys ja laajuus voivat vaihdella riippuen haastateltavasta ja keskustelun kulusta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48; Eskola & Suoranta 2001, 86.) Teemahaastattelurunko on liitteenä (Liite 1).

Haastattelumuodoksi valitsin yksilöhaastattelun, koska siinä jokainen työntekijä saa äänensä kuuluviin ja se mahdollistaa jokaisen oman mielipiteen esille tulon. Yksilöhaastattelu antaa mahdollisuuden sellaisten asioiden esiintuloon, joita ryhmähaastattelussa ei välttämättä tule ilmi (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 211). Haastattelu on joustava, koska haastattelijä voi toistaa kysymyksen, tarkentaa asioita, oikaista väärinkäsityksiä ja keskustella haastateltavan kanssa. Haastattelijä voi esittää kysymykset siinä järjestyksessä kuin hän katsoo aiheelliseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75.) Yksilöhaastattelussa on myös mahdollista tehdä tarkentavia kysymyksiä ilman sosiaalisen paineen pelkoa. Lisäksi yksilöhaastattelut antavat enemmän aineistoa saturaation saavuttamiseksi. Eskolan & Suorannan (2001, 62) mukaan saturaatiolla tarkoitetaan aineistoon kylläntymistä. Aineisto on riittävä, kun samat asiat alkavat kertaantua haastatteluissa. Huomasin loppupuolen haastatteluissa, että vastauksissa alkoi olla samankaltaisuutta ja toisaalta eroavaisuuksia. Tästä huomiosta arvioin, että aineistoa on riittävästi vastaamaan tutkimuskysymyksiin.

Haastattelut tehtiin 3-6-vuotiaiden ryhmissä työskenteleville varhaiskasvattajille heidän työpaikallaan. Näitä ryhmiä oli kolme. Tutkimuksen kohteena olevassa kunnassa esikoululaiset ovat aamu- ja iltapäivisin varhaiskasvatuksen piirissä ja heidät huomioidaan vain siltä osin. Tutkimusluvan pyysin tutkimuksen kohteena olevan kunnan sosiaalihoitajalta. Haastatteluja tein yhteensä kymmenen. Haastatteluista sovin työntekijöiden kanssa henkilökohtaisesti ja kerroin opinnäytetyöstäni ja aiheestani. Samalla kysyin työntekijöiltä, suostuvatko he tutkimukseen.

Haastattelun aluksi työntekijät täyttivät lyhyen kyselyn (liite 2), joka oli strukturoitu. Siinä kysyttiin, miten usein työntekijä on kokenut lasten tekemää väkivaltaa ja mitä

fyysisen ja henkisen väkivallan muotoja he olivat kokeneet työssään. Kyselyn vaihtoehdot pohjautuivat Stop väkivallalle kouluissa ja päiväkodeissa-hankkeen (Fagerström ym.2015, 44) ilmoituslomakkeeseen sekä Sosiaali- ja terveysministeriön raporttiin Väkivallan uhka työelämässä (2014, 8). Kysely tuki haastatteluja ja antoi tarkan tiedon fyysisen ja henkisen väkivallan muodoista tutkimuksen kohteena olevassa kunnassa. Lisäksi kysely oli hyvä avaus haastattelulle. Koska haastattelut tapahtuivat varhaiskasvattajien työajalla, he saattoivat tulla haastatteluun hyvinkin vauhdikkaista tilanteista. Kysely auttoi haastateltavia orientoitumaan haastattelun aiheeseen ja rauhoittumaan haastatteluhetkeen.

Haastattelun aluksi kerroin vielä tutkimuksestani ja selvensin, että keskustelut ovat luottamuksellisia ja henkilöllisyydet pysyvät salassa. Kerroin myös haastatteluun osallistuville, että haastattelumateriaali hävitetään, kun opinnäytetyö on valmistunut. Varhaiskasvattajien koulutuksia ei ole eritelty, koska silloin haastateltavat voitaisiin tunnistaa. Lisäksi haastateltavien anonymiteetin takaamiseksi heistä käytetään nimityksiä hoitaja 1-10. Nauhoitin haastattelut videokameralla. Tallensin vain keskustelut, en kuvannut haastateltavia. Näin pystyin keskittymään haastattelutilanteeseen ja esittämään tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Teemahaastatteluun kuuluu haastattelujen tallentaminen, että saadaan keskustelusta luonteva ja vapautunut (Hirsjärvi & Hurme 2001, 92).

4.4 Aineiston analyysi

Tässä opinnäytetyössä haastattelut ja litterointi tapahtuivat päällekkäin, koska tein haastattelut useammassa osassa. Aloin litteroida tekstejä haastattelujen jälkeen. Näin ollen asiat pysyivät muistissa. Jo haastattelutilanteissa oli havaittavissa asioissa samankaltaisuutta. Kuuntelin haastattelut useamman kerran läpi. Ensimmäisellä kerralla litteroin tekstin jättäen täytesanat (niin kuin, tietysti, kyllähän jne.) ja sanojen toistelut pois. Toisella kuuntelukerralla tarkistin ja tarvittaessa täydensin litterointia, jos huomasin puuttuvia asioita. Lisäksi kuuntelin haastattelut analyysivaiheessa kahden kertaan läpi muistutellakseni mieleeni haastatteluissa esiin nousseita asioita. Muutin tekstin yleiskielen muotoon varmistaakseni myös tällä tavalla haastateltavien anonymiteetin. Litteroin haastattelut Ariel-fontilla, fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5.

Haastatteluista litteroitua tekstiä tuli 35 sivua. Haastattelun kestot vaihtelivat noin 30 minuutin ja noin 40 minuutin välillä.

Tässä opinnäytetyössä hoitajien haastattelujen analyysimenetelmäksi valittiin teemoittelu. Teemoittelu tarkoittaa sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä useammalle haastateltavalle. Ne saattavat pohjautua teemahaastattelurungosta. Lisäksi aineistosta nousee muita teemoja. Analyysissä esiin nostetut teemat perustuvat tutkijan tulkintaan haastatteluista. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 173). Liitteenä on taulukko (taulukko 3), jossa on esimerkki tehdystä aineiston teemoittelusta.

Analyysin perustana on aineiston kuvailu. Siinä kartoitetaan henkilöiden, tapahtumien tai kohteiden ominaisuuksia tai piirteitä. Kuvailun tarkoituksena on vastata seuraaviin kysymyksiin: kuka, milloin, missä, kuinka paljon ja kuinka usein. Seuraavaksi on aineiston luokittelu. Sillä luodaan pohja tai kehys, jonka avulla aineistoa voidaan myöhemmin tulkita, yksinkertaistaa ja tiivistää. Niiden avulla aineiston eri osia voidaan vertailla keskenään. Luokittelulle pitää löytyä empiirinen ja käsitteellinen pohja. Kriteerit luokkien muodostamiseen ovat yhteydessä tutkimustehtävään, aineiston laatuun sekä tutkijan teoreettiseen tietämykseen ja kykyyn käyttää tätä tietoa. Aineiston kuvailun ja luokittelun jälkeen vuorossa on yhdistely, jonka tavoitteena on löytää luokkien esiintymisen välille samankaltaisuuksia tai säännönmukaisuuksia. Näiden lisäksi aineistoista voidaan löytää säännönmukaisuuksien vaihtelua tai poikkeavia tapauksia. Yhdistelyn tuloksena tulleita luokkia voidaan nimetä käyttämällä apuna olemassa olevia teoreettisia käsitteitä tai luomalla itse käsitteellisiä termejä ilmiötä kuvaamaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 145-150.) Aineiston pohjalta muotoutui neljä pääteemaa, jotka ovat seuraavat: työpaikkaväkivallan kokemukset, lasten väkivaltainen käytös päiväkodissa, hoitajien toiminta väkivaltilanteessa ja sen jälkeen sekä työturvallisuuden kehittäminen. Kolme teemaa muodostui teemahaastattelurungon perusteella ja aineistosta nousi esiin työturvallisuuteen liittyvä teema. Liitteenä on taulukko (taulukko 4), missä näkyvät alateemat ja niistä muodostetut pääteemat.

Kvalitatiivisen tutkimuksen analyysissä on pyrkimyksenä saada onnistuneita tulkin-
toja haastatteluaineistosta. Tulkintaa tehdään koko tutkimusprosessin ajan. Samaa

aineistoa voidaan tulkita eri näkökulmista ja jokainen tulkinta voi olla erilainen. Tulkintoja tekevät niin tutkija kuin lukija. Onnistuneessa tulkinnassa tutkijan ja lukijan näkökulmat kohtaavat niin, että tekstistä löytyy samat asiat, mutta se ei tarkoita sitä, että heidän pitäisi olla samaa mieltä näkökulmasta. Lukijan on luotettava tutkijan tulkintaan, mutta tulkinnan varmistamiseksi voidaan käyttää useampia tulkitsijoita tai kirjoittaa tarkka selonteko, miten tulkintaan on päädytty. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 151-152.)

Teemoittelu tapahtui lukemalla aineistoa useampaan kertaan ja etsimällä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Tiivistämiseen kokeilin Word tekstinkäsittelyohjelmaa (Kananen 2015, 178), mutta en kokenut sitä tarpeeksi selkeäksi itselleni. Näin ollen käytin aineistosta nousevien asioiden merkkauttamiseen erivärisiä kyniä ja post-in lappuja. Sen jälkeen kokosin asiat oman teemansa alle. Merkinnät auttoivat yhtäläisyyksien sekä eroavaisuuksien merkkauttamisessa että niiden vertailussa.

Kyselyn tarkoitus oli tukea teemahaastattelua. Kyselyistä saatu aineisto oli määrällisesti pieni, niin analysointi suoritettiin yksinkertaisesti kokoamalla määrät ”tutkimiehen kirjanpidolla” käsin. Frekvenssi eli määrä kertoo jonkun tietyn ominaisuuden esiintymiskertojen lukumäärän (Kananen 2015, 247). Tässä tutkimuksessa tulokset esitetään numeerisesti. Esimerkiksi kasvattajista 9/10 koki työssään lyömistä.

5 Opinnäytetyön tulokset

5.1 Työpaikkaväkivallan kokemukset

Tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää, millaista lasten tekemä väkivalta on ja millä tavalla se ilmenee varhaiskasvatuksen henkilöstöä kohtaan. Kyselyn tuloksissa tuli esiin, että kaikki varhaiskasvattajat olivat kokeneet lasten tekemää väkivaltaa työssään. Tulosten perusteella ilmeni, että lasten väkivaltainen käytös heitä kohtaan ilmeni niin henkisenä kuin fyysisenä väkivaltana. Lasten tekemää väkivaltaa puolet kasvattajista (5/10) kokivat viikoittain. Osa kasvattajista (2/10) koki sitä pari kertaa kuussa ja loput (3/10) harvemmin. Tilastojen valossa (OAJ:n työolobarometri 2016; Kunta10-tutki-

mus 2016.) väkivaltatilanteita on opetus- ja kasvatustalouden arkityössä. Myös tämä tutkimus vahvistaa sen, että varhaiskasvatuksessa työpaikkaväkivalta lasten taholta on todellinen asia ja sitä tapahtuu jopa viikoittain.

Lasten tekemä fyysinen väkivalta näyttöä kyselyssä kasvattajia kohtaan monella eri tavalla. Kaikki varhaiskasvattajat olivat kokeneet potkimista. Lisäksi väkivalta ilmeni lyömisenä (9/10), puremisena (9/10), raapimisena (9/10), tönimisenä (3/10), nipistelynä 6/10), läpsimisenä (7/10), vaatteiden repimisenä 3/10), sylkemisenä (2/10) ja tavaroiden heittelynä (9/10).

Just sitä tavaroitten heittelyä. Oon saanut tavaroita niskaan, leluja, palikoita, jäitä. On tönitty, tyrkitty, lyöty, potkittu, purtu, syljetty. (Hoitaja 5)

Henkinen väkivalta kasvattajia kohtaan ilmeni vastaavasti haukkumisena (8/10), nimittelynä (8/10), uhkailuna (7/10), mitätöintiä (6/10) ja syyttelynä (1/10).

Sitten henkistä tosi paljon. Nimitellään, että oletpa sinä ruma. Haukutaan ja semmoista, että ei minun tarvitse uskoa, minä uskon vaan omia vanhempia. Just semmoista, että tavallaan hoitajienkin virheille nauramista ja mitätöintiä. (Hoitaja 8)

Haastatteluissa ilmeni, että väkivaltatilanteet herättivät työntekijöissä monenlaisia tunteita. Hoitajat kertoivat, että tilanteista pintaan nousi esimerkiksi epätoivoa, hämmennystä, pelkoa, suuttumusta, huolta lapsesta, turhautumista. Samanlaisia tunteita löytyi Väestöliiton tutkimuksessa. Väkivaltatilanteet herättivät työntekijöissä vihaa, pelkoa, ahdistusta ja inhoa (Cacciatore ym. 2013, 29). Myös Rautamies, Laakso ja Poikonen (2014, 205) kirjoittavat, että haastavat kasvatustilanteet synnyttävät monenlaisia tunteita varhaiskasvattajassa. Ihmisten kanssa tehtävässä työssä on tunteet keskeisessä roolissa. Ne heijastuvat työntekijän ja lapsen väliseen suhteeseen. Todennäköisiä tunteita ovat esimerkiksi turhautuminen, avuttomuus, epätoivo, kiukku, ahdistus, huoli, häpeä ja syyllisyys. Varhaiskasvattajan on äärimmäisen tärkeää oppia havaitsemaan tunteita, joita haastavan lapsen käytös herättää ja miettiä, miten ne vaikuttavat kanssakäymiseen sekä lapsen että vanhempien kanssa. Näin kuvasi hoitaja 5 tunteitaan väkivaltatilanteen jälkeen.

Onhan siinä tietysti suuttumusta, pettymystä. Tosi paha mieli siitä tulee ja voimattomuus, taidottomuus ja kaikenlaisia, vaikka minkälaisia tunteita se herättää. (Hoitaja 5)

Haastateltavien mielipiteet siitä, mitä keinoja heillä on ehkäistä lasten tekemiä väkivaltilanteita työyhteisössä, erosivat toisistaan. Tärkeimmiksi keinoiksi ehkäistä väkivaltilanteita oli lapsen rauhoittaminen puhumalla, lapsen siirtäminen toiseen tilaan ja ennakointi mahdollisuuksien mukaan. Toisaalta varhaiskasvattajat toivat esiin sen, että aina ei ennakointi auta. Tilanne voi syntyä niin yllättäen, että niitä ei käytännössä pysty ehkäisemään.

Ennakointi, että jos näyttää siltä, että alkaa lähteä tilanne käsistä ja näin mennä levottomaksi ja semmoseksi. Niin ihan siirtää toiseen tilaan tai huoneeseen ennen kuin kerkee tapahtua sitä väkivaltaa. Mutta ei todellakaan aina välttämättä kerkeä, kun se tulee tilanne niin äkkiä. (Hoitaja 2)

Haastateltavat kertoivat, että muita käytössä olevia keinoja ovat pienryhmiin jakaminen, huomion kiinnittäminen muuhun asiaan ja leikkiminen. Myös keskustelu säännöistä koko lapsiryhmän kanssa oli yksi keino ehkäistä väkivaltilanteita. Keskustelussa käytiin läpi asioita, millainen käytös päiväkodissa on sallittua ja mikä ei. Kaksi haastateltavaa koki, että keinot ehkäistä väkivaltilanteita ovat vähissä. Kolme haastateltavaa toivoi, että olisi tärkeää luoda yhteiset toimintamallit, miten toimitaan väkivaltilanteissa. Isotaluksen ja Saarelan (2007, 9) mukaan väkivaltilanteisiin olisi tarpeellista luoda yhteiset toimintaperiaatteet. Ne tarkoittavat työpaikkakohtaisia tapoja ja sopimuksia, joiden mukaan toimitaan, jotta väkivalta- ja uhkatilanteita ei syntyisi. Toimintaperiaatteet ovat yhteisiä ja ne ovat kaikkien tiedossa.

Haastattelujen perusteella voidaan sanoa, että varhaiskasvatuksen työntekijät kokiivat työssään työpaikkaväkivaltaa. Se näyttäytyi niin fyysisenä ja henkisenä väkivaltaana monin erin muodoin. Väkivaltilanteet synnyttivät työntekijässä monenlaisia tunteita. Haastateltavien mielipiteet erosivat toisistaan, kun keskusteltiin työyhteisön tavoista väkivallan ehkäisemiseksi.

5.2 Lasten väkivaltainen käytös päiväkodissa

Kysyttäessä kasvattajien mielipidettä siitä, minkä ikäisen lapsen käytöstä he pitävät väkivaltaisena, esiin nousi erilaisia ajatuksia. Suurin osa haastatelluista (7/10) oli sitä

mieltä, että yli kolme vuotiaan käyttäytyminen katsotaan jo väkivaltaiseksi ja varsinkin jos se on vielä toistuvaa. Varhaiskasvattajat toivat esiin sen, että lapset kehittyvät eri tahtiin, mutta yleensä yli kolme vuotiaalla alkaa olla käsitys, mitä saa tehdä ja mitä ei. Bronbergin, Almqvistin ja Tjusin (2005, 289) mukaan yhteenottojen, niin vanhempien kuin ikätovereidensä kanssa, tulisi vähentyä 3–5 -vuotiailla, koska heidän kykynsä käsitellä tunteita paranee. Lapsi alkaa ymmärtämään, miltä toisesta tuntuu. Lisäksi pettymyksen sietokyky kasvaa ja hän alkaa paremmin hallita impulssejaan. Näin hoitaja 1 kertoi oman käsityksensä.

Kyllä minä ajattelisin, että kun mennään kolmen ikävuoden yli, niin siinä pitäisi pystyä hillitsemään itsensä, tunteitaan jonkun verran. Ainakin jos se on toistuvaa lapsella, niin kyllä se sitten katsotaan. Sitten pitäisi mennä jo alle 3-vuotiaan ikävuoden, että jos sattuu silloin tällöin, niin sitä en ehkä niinkään laske. Yli kolmen vuoden ja se toistuu, niin kyllä minä siinä vaiheessa huomioin. Pitäisin sitä väkivaltana. (Hoitaja 1)

Yksi haastateltu oli sitä mieltä, että jo kaksivuotias lapsi voi hänen mielestään käyttäytyä väkivaltaisesti. Toisen hoitajan mielestä kertoi, esikouluikäisen käytös katsotaan väkivallaksi. Yhden haastateltavan mielestä iällä ei ole merkitystä, vaan väkivaltaisen käytöksen näkee siitä tavasta, millä lapsi kohtelee toista ihmistä.

Haastatteluissa tuli ilmi lasten tekemän väkivallan monimuotoisuus. Kasvattajat kertoivat, että lapsen väkivaltainen käytös päiväkodissa ilmenee niin fyysisenä kuin henkisenä väkivaltana ja toisen ihmisen vahingoittamisena. Työntekijöitä nimitellään rumaksi, heidän virheilleen nauretaan ja tehdään ilkeitä huomautuksia. Haastatteluissa nousi esiin myös se, että lapset kyseenalaistavat kasvattajan auktoriteetin.

Se on ensin niin kuin uhkailemista ja sitten potkimista, lyömistä, puremista, raapimista ja tavaroilla heittelyä. (Hoitaja 3)

Varhaiskasvattajilla oli erilaisia käsityksiä siitä, mistä johtuu lasten väkivaltainen käytös. Haastatteluissa nousivat esiin erilaiset diagnoosit, huonot kotiolot, taitamattomuus sanoittaa tunteita, huono pettymyksen sietokyky, netti, televisio, erilaiset pelit, rajattomuus ja lapsen pahoinvointi.

Varmasti on paljon näitä kaikenlaisia diagnoosilla olevia juttuja. Varmaan osa tulee niidenkin pohjalta. Mutta minun mielestä yksi ihan iso ykkösasia on tämä media nykypäivänä. Telkkari, pelit, just tabletilla kaikkea mahdollista peliä ja juttua, niin sieltä tulee aika paljon. (Hoitaja 9)

Puolet kasvattajista toi esiin, että lasten tekemää väkivaltaa on aina ollut varhaiskasvatuksessa, mutta se on lisääntynyt valtavasti ja näyttäytyy rajumpana nykyään.

On ollut koko ajan, mutta paljon vähemmän aikaisemmin kuin mitä tänä päivänä. Se on lisääntynyt ihan hirveästi. En tiedä sitten miten paljon lapset matkii toisiaan, onko sitten sekin vielä ja ryhmät kasvaa, lapsia on enemmän siinä ryhmässä. Tarttuuko se käytös sitten toisesta toiseen. Ottavat vaikutteita toisistaan. (Hoitaja 5)

Samalla hoitaja 5 pohti sitä, että tarttuuko väkivaltainen käytös. Keltinkangas-Järvisen (2010, 66-67) mukaan aggressio eskaloituu eli laajenee nopeasti. Aggressiivisesti käyttäytyvä lapsi päiväkodissa saa matkijoita. Siksi väkivaltaiseen käytökseen on puututtava heti, ettei se leviä koko ryhmän toimintamalliksi.

Tulosten perusteella voi todeta, että varhaiskasvatuksessa tapahtuu väkivaltaa. Suurin osa haastatelluista varhaiskasvattajista oli sitä mieltä, että jo kolme vuotiaan lapsen käytös voi olla väkivaltaista. Lasten väkivaltaisen käyttäytymisen syistä varhaiskasvattajien mielipiteet erosivat toisistaan. Puolet haastatelluista oli sitä mieltä, että lasten tekemä väkivalta on lisääntynyt ja se näyttäytyy rajumpana.

5.3 Hoitajien toiminta väkivaltilanteessa ja sen jälkeen

Tutkimuksessa nousi esiin lapsen ja kasvattajan vuorovaikutuksen tärkeys väkivaltilanteessa. Haastateltavat kertoivat, että väkivaltilanteessa lapsi yritetään saada ensiksi rauhoittumaan puhumalla rauhallisesti. Jos puhe ei auta, lapsi saatetaan siirtää eri tilaan rauhoittumaan. Ahosen (2015, 184) tutkimuksen tuloksissa varhaiskasvattajan vuorovaikutustavalla oli keskeinen rooli haastavissa kasvatustilanteissa. Kasvattajan tekemät vuorovaikutukselliset ratkaisut vaikuttivat kahdella tapaa. Ensiksi ratkaisut vaikuttivat haastavan kasvatustilanteen etenemiseen. Toiseksi ne olivat yhteydessä lapsen emotionaaliseen hyvinvointiin. Tilanteissa, joissa varhaiskasvattajan äänessä ja olemuksessa heijastui empatiaa, lapsen vahva tunnereaktio alkoi hiipua.

Eka koittaa rauhoitella lasta puhumalla ja joidenkin kohdalla joutuu poistamaan tilasta. On vaihtelevaa minkälainen tilanne. Tietysti kieltää, että ei saa tehdä, jos se jatkuu edelleen, niin tietysti siinä pahimmassa ääripäässä joutuu rajoittamaan lasta eli ottamaan kiinni. (Hoitaja 1)

Haastatteluissa kävi ilmi, että viimeinen keino lapsen käyttäytyessä väkivaltaisesti oli kiinni pitäminen. Sitä käytettiin niissä tilanteissa, kun lapsen käytös oli vaaraksi hänelle itselleen ja ryhmän muille henkilöille. Ahosen (2017, 36) mukaan kiinnipitäminen on viimeinen vaihtoehto ja sitä tulisi käyttää vain ja ainoastaan tilanteessa, jossa lapsen oma tai muiden ihmisten fyysisen turvallisuus on vaarassa. Jokaisessa varhaiskasvatuksen yksikössä tulisi olla selkeä ohjeistus kiinnipito tilanteeseen. Se takaa sekä lapsen että kiinnipitäjän turvallisuuden tilanteessa. Se olisi myös tärkeää kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Kaikki haastateltavat kertoivat, että tilanne käydään lapsen kanssa läpi, kunhan hän on rauhoittunut. Keskustelu lapsen kanssa koettiin merkittäväksi. Siinä tilanteessa lasta autettiin sanoittamaan tunteitaan ja yhdessä mietittiin, miten seuraavan kerran voisi toimia toisin.

Minä ainakin yritän, kun on rauhoittunut se tilanne, niin käydä sen lapsen kanssa vähän läpi sitä, että mistä se johtuu. Että onko jostain paha mieli. Mistä se tuli, mistä se lähti se tilanne. Käydä sitä puhumalla läpi. (Hoitaja 2)

Aubreyn & Wardin tutkimuksessa (2013, 9) todettiin, että vuoropuhelu lapsen kanssa on keskeistä. Lisäksi on merkityksellistä, että lapselle annetaan mahdollisuus pohtia, mitä tilanteessa tapahtui. Lapsella on mahdollisuus uuteen alkuun ja ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään. Ahosen väitöskirjassa (2015, 119-120) kasvattajan ymmärrystä osoittavalla suhtautumisella on tärkeä merkitys voimakkaassa tunnetilassa olevaan lapseen. Se auttaa lasta saavuttamaan tunnetasapainon ja siksi sillä on myös tärkeä merkitys emotionaalisen hyvinvoinnin toteutumisessa. Kasvattaja ilmaisi myötätuntoa lasta kohtaan esimerkiksi koskettamalla ja lämpimällä äänensävyillä. Myös Lundanin väitöskirjan (2009, 129) mukaan kasvattajat, jotka kuuntelevat ja kunnioittavat lasta ja ottavat lapsen tarpeet huomioon, pyrkivät purkamaan vuorovaikutuksen ristiriitoja sopivilla tai pehmeillä äänensävyillä.

Haastateltavat kertoivat, että väkivaltaiseen lapseen suhtaudutaan samalla tavalla kuin muihinkin lapsiin ja asia pyritään ottamaan ammatillisesti. Useampi haastateltava kertoi, että väkivaltatilanteen jälkeen on hetki saatava rauhoitella omia tunteitaan ja asian kanssa on tehtävä töitä.

Sen kanssa on joutunut työskentelemään aika paljonkin. Jos lapsen kanssa on ollut tiukka väantö, tällainen väkivaltatilanne ja se aina puretaan jälkikäteen ja sitten lähdetään puhtaalta pöydältä. Mutta sitten on lapsia, jotka eivät siihen kykene. Niin se on vähän sitten vaikeaa. Sitten pitää kyllä hetken aikaa saada, että omia ajatuksia ja tunteita tasoitella. Että ei se ihan heti onnistu. Vähän pitää ottaa etäisyyttä. (Hoitaja 7)

Väestöliiton tutkimuksessa vastaajat kertoivat, että he etsivät tietoisesti väkivaltaisesti käyttäytyvästä lapsesta hyviä puolia ja yrittävät aktiivisesti muuttaa tunteitaan lasta kohtaan. Toisinaan pyydettiin työkaveria huolehtimaan lapsesta. (Riihonen 2013, 42.)

Vanhempien kanssa tehtävä kasvatusyhteistyö koettiin tärkeäksi. Siihen kuuluu yhtenä osana keskustelu vanhempien kanssa myös haastavista ja vaikeista asioista. Kasvattajat pitivät tärkeänä, että vanhemmille kerrottiin hoitopäivän aikana tapahtuneesta väkivaltatilanteesta avoimesti ja rehellisesti.

Itse minä olen kokenut, että ihan suoraan ja rehellisesti sanoa. Kerronkin aina, että en halua mitään paha, mutta sitten kerron, mitä on tapahtunut tai käyty läpi. (Hoitaja 9)

Jos työntekijä itse ei voinut kertoa tapahtunutta, esimerkiksi sen vuoksi, että hänen työvuoro päättyi ennen kuin lapsi haettiin, asia kirjoitettiin reissuvihkoon ja sen lisäksi vuorossa oleva kasvattaja kertoi asiasta vanhemmalle. Jos väkivaltatilanne oli vaikea ja työntekijä koki, että ei pysty puhumaan vanhempien kanssa, niin esimies oli yhteydessä vanhempiin ja keskusteli asiasta heidän kanssaan. Vanhemmilla on mahdollista jutella tilanteessa olleen työntekijän kanssa esimerkiksi seuraavana päivänä. Jos väkivaltatilanteet ovat toistuvia, niin vanhempien kanssa kokoonnutaan yhteiseen palaveriin ja mietitään ja pohditaan, mitä asialle voi tehdä. Myös Viitalan (2014, 138) väitöskirjassa kasvattajat kokivat vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön myönteisessä valossa. He arvostivat vanhempia ja heidän mielipiteitään. Yhteistyötä tehtiin keskustelemalla päivittäin ja tarvittaessa pidettiin palavereita. Väitöskirjassa kasvattajat toivat esiin myös sen, että haastavasti käyttäytyvän lapsen vanhempien kanssa yhteistyö ei ole aina välttämättä helppoa. Sama asia ilmeni tässä tutkimuksessa. Yksi haastateltu kertoi, että vanhemmille kertominen on vaikeaa ja hän sanoi miettivänsä vanhempia, miltä heistä tuntuu saada jatkuvasti ikävää palautetta omasta lapsesta.

Aika vaikee silleen, että miten sanot vanhemmille. Että heille ei tule sitä, että hänen lapsi on huono tai silleen. Ja aina hänen lastaan moititaan. Silleen vähän hienovaraisemmin sanoo, mutta totta kai pitää tosiasiat sanoa. (Hoitaja 10)

Ahosen(2017,247) mielestä toistuva negatiivinen palaute lapsesta vaikuttaa vanhempien ja päiväkodin väliseen yhteistyöhön heikentävästi. Kasvattajan on tärkeä miettiä palautetta antaessaan, miten se auttaa lapsen kehitystä tai tukee vanhempien kasvatustyötä. Jos negatiivista palautetta annetaan, niin on myös annettava positiivista palautetta. Olisi tärkeää, että positiivinen palaute liittyisi lapseen yksilönä eikä hänen tekemisiinsä.

Tutkimuksessa ilmeni, että kehittämisen tarvetta olisi siinä, miten ryhmän muiden lasten kanssa tapahtunut väkivaltilanne pitäisi käsitellä. Seitsemän kasvattajaa oli sitä mieltä, että muun lapsiryhmän kanssa pitäisi vielä enemmän käydä läpi tapahtunutta väkivaltilannetta ja keskustella asiasta lasten kanssa. Kasvattajat kertoivat, että jos muut lapset kyselivät asiasta, niin lasten kysymyksiin tietysti vastattiin. Lisäksi tuokioilla käytiin sääntöjä läpi ja keskusteltiin, millaista on hyvä ja kohtelias käytös.

Liian vähän käydään sitä keskustelua muiden lasten kanssa. Liian huonosti. Aika vähän loppupeleissä, joskus tuokioilla saatetaan käydä läpi asioita, mitenkä pitäisi käyttäytyä. (Hoitaja 1)

Kolme työntekijää kertoi, että heidän ryhmässään jutellaan ja selitetään toisille lapsille, mitä on tapahtunut. Tilanteet saattavat herättää ihmetystä ja pelkoa muissa lapsissa. He toivat esiin kiinnipitotilanteet, jotka voivat näyttää rajuilta ryhmän muista lapsista. Väestöliiton tutkimuksessa kävi ilmi, että väkivaltaisen lapsen käytös voi aiheuttaa pelkoa ja ahdistusta ryhmän herkemmissä lapsissa (Cacciatore ym. 2013, 29).

Tulosten perusteella tutkimuksessa nousi esiin puhumisen tärkeys niin lapsen, vanhempien kuin ryhmän muiden lasten kanssa väkivaltilanteesta. Asian käsittelyssä pyrittiin avoimeen ja rehelliseen keskusteluun, vaikka kyseessä oli vaikea asia. Suurin osa varhaiskasvattajista oli sitä mieltä, että ryhmän muiden lasten kanssa käytäviin keskusteluihin väkivaltilanteen jälkeen, olisi hyvä kiinnittää enemmän huomiota.

5.4 Työturvallisuuden kehittäminen

Suurin osa haastatelluista(8/10) kertoi, että heillä ei ole tietoa menettelytapaohjeista. Kaksi haastateltua kertoi nähneensä kunnan yleiset menettelytapaohjeet. Ryhmissä oli omia sovittuja käytäntöjä, kuinka väkivaltaisen lapsen kanssa toimitaan. Haastateltavat toivoivat varhaiskasvatukseen yhtenäisiä ohjeita siitä, miten väkivaltilanteessa ja sen jälkeen tulisi toimia ja menetellä.

Ei ole tarpeeksi hyviä ohjeita. Kyllähän sitä tiettyjen lasten kohdalla on tehty, kun tiedetään, että on paljon väkivaltilanteita. Tehdään työpaikalla tietynlaiset ohjeet. Minä koen, että ei ole tarpeeksi hyviä ohjeita ylemmiltä tahoilta, mitä meidän pitäisi tehdä. (Hoitaja 1)

Opettajien työolobarometrian (2016, 23.) mukaan ohjeita väkivaltilanteissa toimimiseen oli annettu enemmän kuin vuoden 2013 selvityksessä. Toimintaohjeiden ja menettelytapojen perehdytys oli parantunut, mutta niiden pitäisi olla täysimääräisesti kunnossa. Rauramon (2008, 112-113) mukaan työtä ja työpaikkaa varten pitäisi laatia menettelytapaohjeet, joissa on ennakolta jo kiinnitetty huomiota uhkaavien tilanteiden hallintaan ja toimintatapoihin. Ne auttavat torjumaan ja rajoittamaan väkivaltilanteiden vaikutuksia työntekijän turvallisuuteen. Väkivaltilanteiden ennaltaehkäisyn pohjana ovat toimintaohjeet, jotka muokataan sopiviksi jokaiselle työpaikalle. Ne ovat pelisäännöt, joita sekä esimiehet että henkilöstö noudattavat. Toimintaperiaatteissa tulee ilmi, miten kyseisellä työpaikalla toimitaan väkivallan ja sen uhan ehkäisemiseksi. Vaaran arvioinnilla selvitetään, millaisia väkivalta- ja uhkatilanteita esiintyy, miten usein niitä on ja kuinka niihin on varauduttu. Lisäksi toimintaohjeessa on määritelty esimerkiksi toimintatavat sanallisen uhkailun hallintaan, fyysisen väkivallan torjumiseen ja ohjeet teknisten apuvälineiden käytöstä, tärkeät puhelinnumerot, tilajärjestelyt, ilmoitusmenettelyt ja jälkihoidon mahdollisuudet. Työntekijälle väkivaltilanteessa aiheutunut vamma kuuluu tapaturmavakuutuslain piiriin ja se on työtapaturma, josta tehdään ilmoitus vakuutusyhtiölle.

Haastatteluissa kävi ilmi, että ainoastaan (7/10) kaikki rajuimmat fyysisen väkivallan tilanteet, joissa lapsi satuttaa joko hoitajaa tai toista lasta, kirjataan ylös. Haastateltavista kolme kertoi, että myös verbaalinen väkivalta ja uhkailu kirjataan. Kaikki haastateltavat kertoivat, että jos lapsen kanssa on joutunut kiinnipitotilanteeseen, niin ne kirjataan aina. Kolme haastateltavaa toi esiin, että sellaisen lapsen kohdalla, jonka

kanssa on toistuvasti väkivaltilanteita, kirjataan asiat tarkemmin ja huomiota kiinnitetään jo uhkailuun ja sanalliseen väkivaltaan.

Ainakin kiinnipitotilanteet. Ja sitten nämä potkimiset, fyysiset kiinnikäymiset, heittälyt. Jos rikkoutuu jotain tai tulee joku isompi juttu niin sitten. (Hoitaja 5)

Työpaikalla tarvitaan väkivalta- ja uhkatilanteiden kirjaamisjärjestelmä. Siitä saadaan tietoa, kun suunnitellaan ennaltaehkäiseviä toimia ja samalla voidaan seurata turvallisuuden kehittymistä. (Rauramo 2008, 113.) Ristinojan ja Tammisen (2010, 38-40) mukaan kiinnipitotilanteet on kirjattava aina. Asiasta keskustellaan lapsen ja vanhempien kanssa.

Tässä tutkimuksessa haastateltavat toivat esiin sen, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa ja välineitä kohdata väkivaltainen lapsi. Haastateltavista 9/10 kokivat, että oma peruskoulutus ei antanut riittävästi tietoa lapsen väkivaltaisesta käytöksestä ja sen kohtaamisesta. Yksi haastateltavasti oli saanut koulutusta väkivaltilanteiden kohtaamiseen.

Koulutuksen kautta on tullut se, että siellä oli joku kurssi väkivaltilanteisiin. Mutta toisaalta ei siihen lapsen väkivaltilanteen kohtaamiseen. Ei kyllä ollut mitään koulutuksessa. Ei erikoistumisjaksollakaan. Se on vähän jännä ja se on aika hämmentävää kuitenkin sitten kohdata lapsessa se hirveä raivo ja voima ja paha olo mikä tulee nyrkkien kautta. (Hoitaja 7)

Kaikki haastatellut toivoivat lisäkoulutusta, joka olisi käytännön läheistä ja antaisi konkreettisia keinoja toimia väkivaltaisen lapsen kanssa. Muutama kasvattaja toivoi neuvoja, miten tilanne voitaisiin selvittää puhumalla. Myös Ahosen (2015, 191) mielestä olisi tärkeää tarjota varhaiskasvattajille oikein kohdennettua täydennyskoulutusta ja konkreettista konsultaatiotukea oman toiminnan kehittämiseksi.

Joku lisäkoulutus voisi olla paikallaan noissa tilanteissa. ... Varmaan ihan semmoinen, missä käsitellään, miten toimitaan noissa väkivaltilanteissa. Vähän niin kuin konkreettisia ohjeita ja neuvoja. Ja miten sitä voisi vaikka ennalta ehkäistä niitä tilanteita. (Hoitaja 2)

Lisäksi henkilöstön koulutus on tärkeä osa varautumista väkivaltilanteisiin. Se antaa keinoja tunnistamaan kehittymässä olevat väkivaltilanteet ja löytämään erilaisia tapoja ratkaista niitä. On äärimmäisen tärkeää, että työntekijä tietää, miten toimitaan

väkivaltatilanteessa. Tilanteita olisi hyvä harjoitella säännöllisesti jo ennen kuin mitään on tapahtunut. Koulutuksen tulee kattaa hyvän asiakaspalvelun periaatteet, turvalliset toimintatavat erilaisissa tilanteissa ja työpaikan turvalaitteet ja niiden käytön. (Rauramo 2008, 112-114; Työsuojeluhallinto 2017.)

Kaikki haastateltavat kertoivat, että väkivaltaisesti käyttäytyvien lasten kanssa työskentely vie voimia ja tilanteet kuormittavat työntekijöitä. Tapahtuneita mietitään vapaa-ajallakin. Työntekijät pohtivat ja refleктоivat omaa toimintaansa väkivaltatilanteissa. Ainoastaan silloin voi kehittyä ammattilaisena. Koiviston (2007, 104) mukaan terveen ja vahvan itsetunnon tunnusmerkkejä on, että kasvattaja huomaa omat vahvuutensa sekä kykenee näkemään itsessään kehittämisen alueet.

Kuormittaa aika paljon, varsinkin ne ihan ääripään tapaukset. Kyllä sitä miettii kotona vielä, kun pääsee kotiin ja ne toistuvat tapaukset kanssa. Kyllä sitä miettii aika paljon kotona. Kyllä se vie aika paljon energiaa. (Hoitaja1)

Haastatteluissa tuli ilmi, että hoitajat käyvät tapahtunutta läpi työkavereiden kanssa. Työkavereiden kanssa puhuminen ja heiltä saama tuki, koettiin tärkeäksi voimavaraksi työssä jaksamisen kannalta. Myös Väestöliiton tutkimuksessa tuli esiin, että eniten tukea saatiin työkavereilta ja esimieheltä (Riihonen 2013,89).

Minusta on tosi tärkeää, että minä saan siitä puhua työkavereiden kanssa.(Hoitaja 3)

Lisäksi haastatteluista tuli ilmi huoli lapsesta ja hänen ongelmistaan ja miten hänen kanssaan tulisi toimia.

Kyllähän sitä tulee tietyllä tavalla epätoivoiseksi, että pystyisikö ohjaamaan lasta eri tavalla, että ei päätys ne tilanteet niihin. Ja myös sitten tulee huoli siitä lapsesta, että mitä siellä pohjalla on, kun lapsi käyttäytyy sillä tavalla. Että millä tavalla osattaisiin tukea lasta, että ei tulisi niitä tilanteita uudestaan, kun ne joittenkin kohdalla toistuvaa. (hoitaja1)

Haasteelliseksi koettiin sellaiset tilanteet, kun ryhmän kanssa on yksin. Joudutaan vaikeaan tilanteeseen, kun ei voi lähteä ryhmän luota pois. Tilanteessa olisi suojeltava itseään ja muita ryhmän lapsia ja samalla saada rauhoittumaan riehujia. Väkivaltaisesti käyttäytyvän lapsen kanssa työskentely oli rankkaa, koska työntekijän on oltava kaiken aikaa varuillaan ja valmiina toimimaan tarvittaessa. Ahosen mukaan(2017, 32) väkivaltainen käytös koetaan kuormittavimpana verrattuna muihin

sosiaalis-emotionaalisen tuen tarpeen ilmenemismuotoihin, joita ovat uhmakkuus, levottomuus ja vetäytyvyys. Lapsen väkivaltainen käytös hämmentää ja jopa pelottaa työntekijöitä. Tilanne lisää työntekijöiden painetta, koska on suojeltava omaa ja muiden lasten turvallisuutta sekä väkivaltaisesti käyttäytyvää lasta itseään.

Mutta jos joskus sattuu, että olisit yksin ja tulee tällöinen tilanne, niin sehän tässä hirvittää eniten. Että miten siinä sitten. Että jos on täysi lapsiryhmä ja sinun pitäisi huomioida muitakin ja jonkun kanssa tulisi tällöinen, niin se ehkä pelottaa kaikkein eniten. (Hoitaja 8)

Aggressiivisesti käyttäytyvä lapsi tarvitsee rinnalleen jämään ja empaattisen aikuisen, joka jaksaa opettaa lapselle toisenlaisia tapoja toimia väkivaltatilanteessa. Varhaiskasvatuksen työntekijät kokivat usein, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa ja välineitä kohdata aggressiivisesti käyttäytyvää lasta. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 50-52.) Tämä tuli myös ilmi haastatteluissa. Haastatellut kokivat, että keinot ovat vähissä ja tarve saada tietoa ja työvälineitä väkivaltatilanteisiin olisi todella tärkeää.

Eihän niitä keinoja hirveästi ole. Pakko varmaan on joskus se kiinnipitotilanne. Se on ihan pakko, ettei satuta itseään. (Hoitaja 5)

Työntekijöiden haastattelujen mukaan työturvallisuuteen liittyvissä asioissa on kehittämisen tarvetta. Varhaiskasvattajat toivat ilmi lisäkoulutuksen tarpeen ja menettelytapa- ja toimintaohjeiden puutteen. Lisäksi väkivaltatilanteet kuormittivat työntekijöitä ja veivät voimia. Selkeää väkivalta- ja uhkatilanteiden kirjaamisjärjestelmää ei ole, vaan se vaihteli ryhmien kesken. Myös keinojen vähyyttä mietitytti työntekijöitä. Väkivaltaisen lapsen kanssa työskentelyyn kaivattiin konkreettisia ohjeita ja neuvoja.

6 Pohdinta

6.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Aineistoni pohjalta ei voi tehdä yleistyksiä, vaan olen tarkastellut tutkimustuloksia suuntaa antavina. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemaa väkivaltaa tai sen uhkaa lasten taholta. Tutkimuskysymyksinä olivat: Millaista on alle kouluikäisen väkivalta ja millä tavalla se ilmenee työntekijöitä kohtaan? Miten varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee pienten lasten tekemän väki-

vallan? Miten varhaiskasvattajat toimivat väkivaltilanteessa ja sen jälkeen? Kohde-ryhmänä olivat päiväkodissa työskentelevät kymmenen varhaiskasvattajaa. Heidän kokemuksiin pienten lasten väkivallasta lähdettiin tutkimaan teemahaastattelun avulla. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kunnan varhaiskasvatuksen työntekijät joutuvat kohtaamaan väkivaltaa jopa viikoittain. Pienten lasten tekemä väkivalta oli niin henkistä kuin fyysistä. Varhaiskasvattajia lyötiin, potkittiin, haukuttiin, nimiteltiin ja satutettiin monin eri tavoin. Pienten lasten väkivalta herätti työntekijöissä monenlaisia tunteita ja se kuormitti työssä jaksamista. Toisaalta työntekijät toivat esiin huolen lapsesta ja hänen käytöksestään. Haastateltavat kokivat keinottomuutta väkivaltilanteissa. Tulosten perusteella väkivaltilanteessa varhaiskasvattajat yrittivät saada lapsen rauhoittumaan puhumalla. Jos se ei auttanut, lapsi saatettiin siirtää toiseen tilaan. Viimeisenä keinona haastatellut kertoivat käyttävänsä kiinnipitoa. Tilanteen jälkeen haastatellut kertoivat, että asiasta jutellaan lapsen kanssa sekä vanhempien kanssa. Suurin osa haastatelluista koki, että ryhmän muiden lasten kanssa keskustelu väkivaltilanteen jälkeen jää vähälle ja heidän mielestään siihen pitäisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota.

Työturvallisuuden näkökulmasta haastatteluissa nousi esiin, että olisi suositeltavaa laatia selkeät toimintaohjeet väkivaltilanteita varten, miten toimintaan väkivaltilanteessa ja mitä tehdään tilanteen jälkeen. Oleellista olisi perehdyttää henkilöstö niihin, että jokainen tietää, miten toimia väkivaltilanteen sattuessa. Toimintaohjeet olisi hyvä avata myös uudessa kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa. Työturvallisuuslaki velvoittaa laatimaan menettelytapaohjeet ja miettimään keinoja, joilla voidaan estää väkivaltilanteita (738/2002, §27). Työväkivalta ja sen uhka vaikuttavat niin työyhteisöön kuin työntekijään monella eri tavalla. Taustalla häilyvä väkivallan uhan mahdollisuus aiheuttaa pelkoa ja turvattomuuden tunnetta ja se vaikuttaa työssä jaksamiseen. Turvattomuuden tunnetta lisää työntekijän epätietoisuus omista oikeuksista ja väkivaltilanteen kohtaamiseen liittyvistä toimintamalleista. Kun väkivaltariskit ovat hallinnassa, niin työntekijän on helpompi keskittyä perustehtäväänsä. Työn tekeminen on vapautuneempaa ja tehokkaampaa, kun ei tarvitse pelätä oman tai työkaverin turvallisuuden puolesta. (Sundell 2014, 11.) Varhaiskasvatuksen perusteiden (2016, 31) mukaan väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää ei sallita, mutta miten ne estetään? Työntekijät kentällä kaipaavat konkreettisia työvälineitä. Mitä silloin tehdään, kun lapsi on vaaraksi työntekijöille ja muulle ryhmälle?

Opinnäytetyön tulosten mukaan väkivaltatilanteiden tai sen uhan kirjaamisessa on kehittämisen tarvetta. Antikainen-Juntusen (2007, 27) mukaan riskienhallinta on prosessi, jonka tärkein vaihe on riskien kartoitus ja arviointi. Uhka- ja väkivaltatilanteita on vaikea seurata, jos järjestelmällistä raportointikäytäntöä sekä toimintaohjeita ei ole tehty. Kaikkea väkivaltaa ja sen uhkaa ei voi poistaa, mutta kirjaamalla ylös väkivaltatilanteista saadaan tietoa, millaisia tilanteita esiintyy, kuinka usein niitä tapahtuu ja millä tavalla niistä on selvitty. Riskien kartoituksen avulla voidaan kehittää työkäytäntöjä niin, että tilanteita voidaan paremmin ennaltaehkäistä ja tilanteissa osataan toimia turvallisesti. (Antikainen-Juntunen 2007, 27.) Aineistosta tuli ilmi, että kiinnipitotilanteet kirjataan aina. Myös pahimmat fyysiset väkivaltatilanteet kirjattiin, mutta olisi myös tärkeää kirjata sekä sanallinen että lievempi fyysinen väkivalta. Tilanteista saaduilla tiedoilla voidaan tehdä toimintaohjeet, joiden avulla kyetään paremmin ehkäisemään väkivaltaa ja sen uhkaa.

Jos tiedetään, että lapsella on väkivaltaista käytöstä, niin asiaan tulisi perehtyä etukäteen työntekijöiden, lapsen ja lapsen vanhempien kanssa. Siitä olisi hyvä olla kirjallinen suunnitelma, miten kyseisessä olevan lapsen kanssa toimitaan kiinnipito tilanteen sattuessa. Toisaalta osa tilanteista tapahtuu äkillisesti, että asiaan ei ole voitu perehtyä ja tehdä suunnitelmaa. Olipa tilanne kumpi tahansa, niin tärkeintä on käsitellä tilanne perusteellisesti lapsen, vanhempien ja työntekijöiden kanssa kiinnipito tilanteen jälkeen. Tilanne tulee kirjata tarkasti ylös. (Ahonen 2017, 36.) Mitä sitten tapahtuu, jos vanhemmat eivät suostu kiinnipitoon ja lapsen käytös on turvallisuusuhka? Mitkä ovat ne keinot siinä tapauksessa, kun lapsen käytös on vaaraksi niin ryhmän aikuisille kuin muille lapsille tai lapsi alkaa järjestelmällisesti rikkoa tavaroita ja kalusteita?

Tulosten perusteella nousi esiin lisäkoulutuksen tarve. Työntekijät kaipasivat koulutusta, josta olisi konkreettista apua käytännön tilanteisiin. Varhaiskasvattajien toiveena oli, että koulutuksesta saisi neuvoja ja ohjeita, miten väkivaltatilanteissa toimitaan ja miten niitä voidaan estää. Harjanteen (2011, 66-68) mukaan työntekijöiden koulutus on keskeinen osa väkivaltatilanteisiin varautumista. Työssä tulee eteen hankalia ja haastavia tilanteita. Olisi olennaista opetella hallitsemaan omia tunteita ja kiihtymystä sekä kehittää taitoa, jolla saa rauhoitettua tilanteen. Työpaikkaväkivaltatilanne on äkillinen, pelottava ja arvaamaton. Myös väkivallan uhka voi saada aikaan

pelkoa, turvattomuutta ja henkistä kuormitusta. Työssä jaksamisen tueksi on mietittävä keinoja, miten ehkäistään ja vähennetään uhka- ja väkivaltatilanteita. Väkivaltatilanne on joka kerta vuorovaikutustilanne. Koulutuksessa voidaan oppia erilaisia tapoja kohdata uhkaava tai väkivaltainen asiakas.

Opinnäytetyötutkimuksen tulosten mukaan varhaiskasvattajat kokivat, että keinoja estää lapsen väkivaltaista käytöstä on vähän. Keinojen puute on huolestuttavaa, koska Rautamiehen, Laakson ja Poikosen (2014, 205-206) mukaan keinottomuuden tunne ja kielteinen käsitys lapsesta johtaa monesti toimimattomiin kasvatuskäytäntöihin sekä hankaluuksiin vuorovaikutuksessa. Ne taas vahvistavat lapsen kielteistä minä-käsitystä sekä haastavaa käytöstä. Cantell (2010, 60) tuo esiin, että jos lapsen käytös on aggressiivista ja hän vahingoittaa muita, niin asiaan on välittömästi puututtava. Minkäänlaista väkivaltaa ei saa sallia. Väkivalta on ihan eri asia kuin harmistuminen tai pettymyksestä johtuva kiukku. Lapsen on tärkeä oppia, että elämään kuuluvat pettymykset ja niistä saa tulla paha mieli. Niistä saa suuttua, mutta se ei oikeuta toisen vahingoittamiseen. Aikuisen tehtävänä on osoittaa rajat, joiden puitteissa lapsi saa ilmaista oman mielensä pahoittamisen ryhmässä. Miten sitten auttaa väkivaltaisesti käyttäytyvää lasta? Revon mukaan (2013, 153-154) ensin on varmistettava, ymmärtääkö lapsi, mitä häneltä odotetaan ja onko hänellä taitoja käyttäytyä odotetulla tavalla. Jokainen lapsi tarvitsee tunteen, että häntä rakastetaan ja hän on hyväksytty niin aikuisten kuin toisten lasten keskuudessa. Jokaisella lapsella pitää olla joku keino, millä lapsi tulee ymmärretyksi. Jokaisella lapsella on oikeus siihen, että hänen perustarpeisiin vastataan. Hänellä on oikeus leikkiin ja leluihin, reiluuteen, apuun ja auttamiseen, lämpöön ja hellyyteen. Jos lapselta puuttuvat nämä asiat, niin todennäköistä on, että lapsen käyttäytyminen voi olla fyysisesti tai verbaalisesti aggressiivista tai hän vetäytyy. Tällaisen käyttäytymisen takana on epäluottamus. Lapsi ei voi olla varma, vastaako kukaan hänen tarpeisiinsa. On hyvä oivaltaa, että lapsi ei käyttäydy huonosti ärsyttääkseen tahallaan aikuista.

On luonnollista, että lapsi kaipaa aikuisen huomiota ja palautetta. Lapsen identiteetin ja itsetunnon kehittymisen kannalta on tärkeää, että aikuiset rakastavat, kannustavat, ohjaavat ja neuvovat lasta. Päiväkodin ryhmän kannalta on ongelmallista, jos lapsen huomionkaipuu on ylivilittynyt ja se ilmenee itsekkyytenä, aggressiivisuutena ja levottomuutena. Koska ryhmässä kaikilla lapsilla pitäisi olla yhtäläiset mahdollisuudet

saada huomiota, niin väkivaltaisesti käyttäytyvä lapsi vie helposti työntekijöiden kaiken huomion. (Cantell 2010, 56.)

Työskentely haastavien lasten kanssa on ajoittain kuormittavaa ja raskasta. Laadukas vuorovaikutus vaatii intensiivisen läsnäolon, joka vaatii aina sitoutumista. Erityisen vaativaa läsnäolo on lapsen kanssa, joka ei vielä osaa säädellä tunteitaan ja hänellä on haastavaa käyttäytymistä. Kasvattajan mielestä lapsen käytös voi vaikuttaa uhmakkuudelta ja manipuloinnilta, vaikka kyseessä onkin taitojen kypsyttömyys. Lapsi, joka ilmaisee tunteitaan provosoivasti, menee usein myös varhaiskasvattajan ihon alle. Haastava käyttäytyminen saattaa herättää kasvattajassa negatiivisia tunteita, esimerkiksi ärtymystä, neuvottomuutta tai pelkoa. (Ahonen 2017, 66.) Myös tässä tutkimuksessa varhaiskasvattajat kuvasivat väkivaltaisen lapsen käytöksen herättävän monenlaisia tunteita, niin suuttumusta kuin pelkoakin. Silti suurin osa varhaiskasvattajista toi esiin huolen lapsesta ja he kertoivat pohtivansa, miten he voisivat toimia niin, että se koituisi lapsen parhaaksi. Siihen varhaiskasvattajat kaipasivat konkreettisia neuvoja ja ohjeita. Liitteenä (liite 4) on vinkkejä aggressiivisen lapsen kohtaamiseen.

Kuten aiemmin on jo todettu, että väkivaltatilanteet kuormittavat haastateltuja varhaiskasvattajia. Kasvu ja kasvatus-ryhmätoimintamallin (KasKas) tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuksen henkilökunnan osaamista ja jaksamista. Mallin tavoitteena on antaa työkaluja lasten toiminnan ja tunteiden säätelyyn ryhmässä sekä yhteistyöhön haastavan lapsen vanhempien kanssa. Työntekijä pohtii omaa tapaansa olla vuorovaikutuksessa haastavan lapsen ja hänen perheensä kanssa. KasKas on konsultatiivinen, koulutuksellinen ja työnohjauksellinen ryhmä, jossa tavoitteena on löytää haastavasti käyttäytyvän lapsen kanssa myönteisiä vuorovaikutuksen ja ohjauksen keinoja päivähoiton arkeen. KasKas-ryhmässä työntekijän itsetuntemusta pyritään vahvistamaan, etsitään uusia näkökulmia työhön ja työstetään tunteita ja ajatuksia, mitä aggressiivisen lapsen kohtaaminen herättää. (Linnove & Kivijärvi 2011, 148-166.) Mietin, voisiko KasKas-ryhmätoimintamallista olla apua ja hyötyä haastatelluille varhaiskasvattajille. Olisiko se yksi keino auttaa työssä jaksamisessa ja löytää uusia keinoja työskennellä haastavien lasten kanssa?

Lapsen väkivaltainen käytös asettaa ison haasteen vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle. Tulosten perusteella varhaiskasvattajat pitivät tärkeänä vanhempien

kanssa keskustelua. Se ei ole aina helppoa, mutta ilman keskustelua ei synny toimivaa yhteistyötä. Varhaiskasvatuksen perusteiden (2016, 31-33) mukaan vanhempien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja varhaiskasvattajien yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Väkivaltatilanteista keskustellaan huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Kasvatusyhteistyötä tukevat luottamuksen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Ahosen (2017, 245-247) mielestä varhaiskasvattajan ei pitäisi automaattisesti syyttää kotioloja lapsen haasteellisesta käytöksestä. Lapsen käytöksen ongelmiin voivat olla syynä joko neurologiset tai muut kehitykselliset haasteet. Toisaalta eteen tulee tilanteita, joissa huoli lapsen kotioloista on perusteltu. Huolen ollessa suuri on tehtävä lastensuojeluilmoitus. Tärkeää on kertoa vanhemmille lastensuojeluilmoituksen teosta. Vanhemmille asiaa kerrottaessa kannattaa painottaa, että päiväkodin tai yksittäisen varhaiskasvattajan tarkoituksena ei ole syyttää tai epäillä vanhempia. Lapsen olemus tai käytös on aiheuttanut huolen, joka pitää lain mukaan selvittää, koska se on lapsen etu. Vanhempien on helpompi ymmärtää se, että lastensuojeluilmoituksen teko kuuluu varhaiskasvattajan virkavelvollisuuksiin. Näin toimiessa kasvatusyhteistyö voi mahdollisesti helpommin jatkua tilanteen rauhoittuessa.

Tutkimuksissa on tullut esiin, että väkivaltaisilla lapsilla on suuri riski ajautua ongelmiin myös tulevaisuudessa. Aggressiivisen käyttäytymisen ajatellaan ennakoivan vaikeuksia esimerkiksi kouluun sopeutumisessa ja yhteiskunnan sääntöjen noudattamisessa. Näistä saattaa seurata päihteiden väärinkäyttöä, rikollisuutta ja ongelmia ihmissuhteissa. Toisaalta tiedetään, että jos aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen aggression hallintataitoja tuetaan, niin niillä voidaan ennaltaehkäistä tulevaisuuden uhkakuvia. Jos lapsella on turvallinen ympäristö, missä hän saa opetella käsittelemään voimakkaita tunteitaan, niin hän oppii säätelemään niitä ja saa mahdollisuuden tasapainoiseen elämään tulevaisuudessa. (Ahonen 2017, 32.) Varhaiskasvattajilla on tärkeä tehtävä opettaa lapsille aggression hallintataitoja yhdessä vanhempien kanssa.

6.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössäni noudatin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan periaatteita. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattaminen. Tutkimuksessa pitää toteuttaa avointa ja vastuullista tiedeviestintää. Muiden tutkijoiden tekemää työtä kunnioitetaan ja sille annetaan asianmukainen arvo. Lisäksi tutkimus suunnitellaan, toteutetaan ja siitä raportoidaan tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012,6.) Olen pyrkinyt rehellisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkaavaisuuteen tutkimukseni kaikissa eri vaiheissa. Olen yrittänyt kuvailla tarkasti tutkimuksen toteuttamiseen liittyvät asiat ja kirjoittaa auki työn vaiheet ja perustelut tehtyihin ratkaisuihin. Työssäni olen kunnioittanut muiden tutkijoiden työtä huolehtimalla, että lähdeviitteet on merkitty asianmukaisesti. Tutkimuksessa olen pyrkinyt noudattamaan tieteelliselle tiedolle asetettuja vaatimuksia eli se on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu niiden vaatimusten mukaan. Tutkimukseen osallistuminen oli työntekijöille vapaaehtoista ja heille kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, tietojen käsittelystä, tutkimusaineiston säilyttämisestä sekä raportoinnista. Eettinen ratkaisu oli myös tutkimuksessa olevan kunnan nimen salaaminen siksi, että näin pystyttiin vielä paremmin takaamaan haastatelluille anonymiteetin säilymisen.

Tutkimuksen reliaaabeliutta arvioidessa huomiota kiinnitetään siihen, että tutkimustyö on tehty huolellisesti ja tutkimuksen tuloksia voidaan pitää toistettavina. Ihmisiä haastatellessa ei voi olettaa, että heidän ajatuksensa ja kokemuksensa olisivat aina samanlaisia. Validiteettia tarkastellessa kiinnitetään huomiota siihen, että onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä on tarkoituskin ollut tutkia. Lisäksi tarkastellaan, onko tutkimus perusteellisesti tehty ja ovatko saadut tulokset ja johtopäätökset luotettavia. Pätevyys laadullisessa tutkimuksessa voidaan ymmärtää ennemminkin uskottavuudeksi ja vakuuttavuudeksi. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 186-187; KvaliMOTV 2017, tutkimuksen luotettavuus ja arviointi.)

Tutkimustietojen on oltava luottamuksellisia. Tietoja ei luovuteta ulkopuolisille ja aineiston ei tule sisältää tunnistetietoja, jolloin tutkittavien identiteetti säilyy anonyminä. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 128-129.) Haastateltujen työntekijöiden anonymiteetin kiinnitin erityistä huomiota. Heidät koodattiin numeroilla 1-10. Haastatteluihin

osallistuneiden työntekijöiden henkilötietoja ei kysytty missään vaiheessa. Haastatteluista saatu aineisto ei sisältänyt tunnistetietoja, jolloin tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvattajien identiteetti pysyi anonyymina. Saatu tieto oli luottamuksellista. Haastatteluista ja kyselyistä saadun aineiston käsittelin ja säilytin huolellisesti. Tutkimukseen osallistuneille lupasin, että opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen tutkimusaineisto hävitetään asianmukaisesti. Olen pyrkinyt luotettavuuteen toimimalla rehellisesti ja avoimesti kerätessäni ja käsitellessäni aineistoa.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on väistämättä jollakin tavalla puolueellinen tehdessään havaintoja, koska hän on luonut tutkimusasetelman ja toimii tulkitsijana. Tästä syystä luotettavuuspohdinnoissa pitäisi ottaa huomioon myös tutkijan puolueettomuus. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133.) Olen pyrkinyt puolueettomuuteen tehdesäni tätä tutkimusta. Vaikka aihe on tuttu minulle oman työni kautta, niin olen tietoisesti yrittänyt huomioida omat ajatukset ja mielipiteeni niin, että ne eivät vaikuttaisi tutkimukseen esimerkiksi käsitellessäni aineistoa tai tulkitessani sitä.

Tutkimustulosten perusteella en tee yleistyksiä, vaan pyrin kuvaamaan millaista lasten tekemä väkivalta on varhaiskasvatuksen henkilöstöä kohtaan tutkimuksen kohteena olevassa kunnassa. Tuomen ja Sarajärven (2002, 87) mukaan laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Siinä on tarkoituksena esimerkiksi kuvata jotain ilmiötä tai tapahtumaa tai ymmärtää tiettyä toimintaa.

Lasten väkivaltaisuus on ollut esillä viime aikoina mediassa ja yleisessä keskustelussa, joten aihe on ajankohtainen. Varhaiskasvatuksen puolella ei ole tehty tutkimuksia, joissa lasten väkivaltaista käytöstä olisi tutkittu työturvallisuuden näkökulmasta. Opinnäytetyöni tuo uuden näkökulman aiheeseen ja syventää tietoa ilmiöstä.

Kyselyn tarkoituksena oli vahvistaa teemahaastattelun tuloksia. Kysely toi esille lasten tekemän väkivallan muotoja ja toistuvuutta varhaiskasvatuksen henkilöstöä kohtaan kyseissä kunnassa. Kysely on toistettavissa samankaltaisena.

6.3 Tutkimuksen arviointia

Opinnäytetyötutkimuksen tekeminen oli sekä mielenkiintoista että haastavaa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien kokemuksia ja näkemyksiä lasten väkivallasta tutkimuksessa mukana olleessa kunnassa. Tutkimusmenetelmänä

käytin teemahaastattelua, joka mielestäni sopi hyvin väkivaltailmiön tutkimiseen, koska aihe on arka. Haastattelujen alussa oli lyhyt kysely, jonka tarkoitus oli tukea haastatteluista saatuja tuloksia. Kysely antoi tietoa varhaiskasvattajien kokemista väkivallan muodoista, määristä ja toistuvuudesta. Kysely vahvisti haastattelun tuloksia. Haastavinta tässä työssä oli analysoinnin tekeminen.

Opinnäytetyöprosessin myötä opin paljon ja kehityin ammatillisesti. Työn antoisin osa oli haastattelujen tekeminen. Minusta tutkimuksen parasta antia oli haastattelijan varhaiskasvattajien kokemusten ja näkemysten esiintuominen lasten tekemästä väkivallasta. Tutkimustulosten perusteella voi todeta, että lasten tekemä väkivalta on osa varhaiskasvatuksen arkea tutkimuskunnassa. Työtä tehdessäni olen pohtinut paljon, mitä asialla voitaisiin tehdä ja millä tavalla väkivaltatilanteita pystyttäisiin vähentämään. Opinnäytetyössäni olen tuonut esiin erilaisia asioita, joita kehittämällä voidaan vaikuttaa varhaiskasvattajien työssä jaksamiseen ja työturvallisuuteen. Tutkimuksesta saatu tieto hyödyttää minun lisäksi tutkimuksessa mukana ollutta kuntaa. Saatua tietoa on mahdollista käyttää väkivaltaisen lapsen tukemiseen, varhaiskasvattajien työn kehittämiseen sekä väkivallan ehkäisyyn varhaiskasvatuksessa.

6.4 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Lopuksi olen koonnut yhteen kehittämisehdotukset, jotka nousivat esiin tässä tutkimuksessa varhaiskasvattajien haastatteluista sekä kerron jatkotutkimusaiheista, joita tämän tutkimuksen tekemisen myötä nousi mieleeni.

1. Kunnan varhaiskasvatukseen olisi hyvä laatia sekä menettelytapaohjeet että toimintaohjeet väkivaltatilanteisiin lasten kanssa.
2. Varhaiskasvattajat tarvitsisivat lisäkoulutusta väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyyn ja niissä toimimiseen. Tärkeää olisi saada tietoa ja konkreettisia neuvoja ja ohjeita, miten väkivaltaista lasta käsitellään ja miten väkivaltatilanteita voidaan ennaltaehkäistä. (Esimerkiksi turvakoulutusta, puhe-judo)
3. Väkivaltatilanteiden kirjaamiseen olisi tarpeellista saada yhteinen linjaus, mitä asioita ja miten kirjataan. Liitteenä on ehdotus väkivaltatilanteiden kirjaamislomakkeeksi. (Liite 4)

4. Uuteen kunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan olisi hyvä kirjoittaa auki, miten ehkäistään väkivaltaa ja miten toimitaan väkivaltilanteissa. Tärkeää olisi tuoda esiin varhaiskasvatuksen perusteissa (2016, 31)oleva näkökulma, että kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.
5. Muistuttaa työntekijöitä siitä, että on tärkeää ilmoittaa kaikki väkivaltilanteet työterveyteen.
6. Ryhmän muiden lasten kanssa olisi oleellista puhua väkivaltilanteista. Varhaiskasvattajat voisivat yhdessä pohtia yhteiset käytännöt, miten asiasta keskustellaan.

Tutkimus toi esiin uusia ja mielenkiintoisia kysymyksiä, jotka voisivat olla kiinnostavia jatkotutkimuksen aiheita. Mielenkiintoista olisi tehdä vertailevaa tutkimusta maaseutukunnan ja kaupungin välillä. Lisäksi olisi kiintoisaa vertailla työturvallisuuden näkökulmasta eri kuntien varhaiskasvatuksen kirjaamiskäytäntöjä ja menettelytapa- ja toimintaohjeita väkivaltilanteisiin. Olisi kiinnostava saada selville, miten eri kunnissa on varauduttu pienten lasten tekemään väkivaltaan ja onko selkeät toimintaohjeet esimerkiksi kiinnipitotilanteisiin. Kiintoisaa olisi tutkia myös, miksi lasten väkivaltainen käyttäytyminen on lisääntynyt. Kuten yksi työntekijä sanoi, väkivaltaa on varhaiskasvatuksessa ollut aina, mutta nykyään tilanteita on enemmän ja ne ovat rajumpia. Mitkä asiat vaikuttavat lasten tekemän väkivallan lisääntymiseen ja onko väkivaltaisessa käyttäytymisessä eroja maaseudun ja kaupungin välillä.

Jatkotutkimusaiheena kiinnostuksen herätti myös se, miten väkivaltaisesti käyttäytyvää lasta ohjataan avun piiriin ja miten apua on tarjolla alle kouluikäisille lapsille. Perehtyessäni aiheeseen ja keskusteltuani eri ammattilaisten kanssa minulle muodostui kuva, että alle kouluikäiselle väkivaltaisesti käyttäytyvälle lapselle on vaikea saada apua. Erityissairaanhoidon piiriin pääsee pääsääntöisesti vasta 5-vuotiaana. Väkivaltaisesta lapsesta voi tulla väkivaltainen aikuinen. Varhainen puuttuminen tulisi todennäköisesti kunnille halvemmaksi kuin odottaminen. Olisi todella mielenkiintoista tutkia, miksi näin on ja mitkä ennako-oletukset vaikuttavat asian taustalla.

Nyt kaikki haastateltavat olivat naisia, joten lisäksi olisi kiinnostavaa vertailla, millaisia kokemuksia väkivallasta on miehillä, jotka työskentelevät varhaiskasvatuksessa. Kohtaavatko he saman verran väkivaltaa vai onko eroja? Onko naistyöntekijää helpompi lyödä kuin miestyöntekijää? Jos on, niin miksi?

Lisäksi on minun mielestä asiaa tuotava esiin, sillä kuinka moni jaksaa lähteä töihin päivästä toiseen, jos sinua satutetaan niin fyysisesti kuin henkisesti. Varhaiskasvattajat tekevät arvokasta työtä varsin raskaassa työssä.

Lähteet

- Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Ahonen, L. 2015. Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Viitattu 5.6.2016. <https://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98158/978-951-44-9971-5.pdf?sequence=1>
- Ahonen, M-L. 2015. Kun lapsi satuttaa. Opettaja-lehti. OAJ. Viitattu 26.2.2017. <http://www.opettaja.fi/cs/opettaja/jutut&juttuID=1408912529044>
- Alijoki, A. & Pihlaja, P. 2016. Pedagogiset rakenteet ja ratkaisut lasten erityisten tuen tarpeiden näkökulmasta. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Toim. Hujala, E. & Turja, L. 3. päivitetty painos. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Antikainen-Juntunen, E. 2007. Työväkivallan uhka, työväkivalta ja niiden hallinta sosiaalialalla Työturvallisuus sosiaalialalla – hankkeen loppuraportti. Viitattu 30.5.2016. http://sosiaalitaito.fi/ep/tiedostot/Tyoturvallisuus_sosiaalialalla_raportti.pdf
- Askeleittain. 2015. Viitattu 14.5.2017. <http://www.hogrefe.fi/testit/askeleittain/>
- Aubrey, C. & Ward, K. 2013. Early years practioners' views on early personal, social and emotional development. Emotional and Behavioral Difficulties 18 (4), 1-13. Viitattu 30.4.2017. https://www.researchgate.net/publication/271671207_Early_years_practitioners'_views_on_early_personal_social_and_emotional_development
- Broberg, A., Almqvist, K. & Tjus, T. 2005. Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat. Opetusmateriaali kouluille. Helsinki. Opetushallitus.
- Cacciatore, R., Riihonen, R. & Tuukkanen, K. 2013. Ammattilainen lasten tunteiden tulkkina. Teoksessa Ammattikasvattajan kielletyt tunteet. Toim. Oulasmaa, M. & Riihonen, R. Helsinki. Väestöliitto.21-39.
- Cacciatore, R. 2009. Kiukkukirja. Aggressiokasvattajan käsikirja – vauvasta kouluikään. Helsinki: Väestöliitto.
- Cantell, H. (toim.) 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus. Kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. Jyväskylä. PS-kustanne.
- Card, N. A. & Little T. D. 2006. Proactive and reactive aggression in childhood and adolescence: A meta-analysis of differential relations with psychosocial adjustment. International Journal of Behavioral Development 2006, (30), 466–480. Viitattu 22.4.2017. https://www.researchgate.net/profile/Todd_Little/publication/247779089_Proactive_and_reactive_aggression_in_childhood_and_adolescence

[cence A meta-analysis of differential relations with psychosocial adjustment. International Journal of Behavioral Development 30 466-480/links/53dee69d0cf2a76fb66803cd.pdf.](https://doi.org/10.1002/links/53dee69d0cf2a76fb66803cd.pdf)

Eskola, J. & Suoranta, J. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2001. Jyväskylä: Gummerus.

Fagerström, V, Länsikallio, R. & Sipponen, J. 2015. Stop väkivallalle kouluissa ja päiväkodeissa. Väkivaltatilanteiden ilmoitus- ja käsittelylomakkeiden kehittäminen. Helsinki. Työterveyslaitos. Viitattu 23.5.2015. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131467/stop-vakivallalle.pdf?sequence=1>

Harjanne, Kerttuli (toim.) 2011. Työturvallisuus ja työterveys työpaikalla. Työturvallisuuskeskus TTK.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä. PS-kustanne.

Hellstén, E. & Pihlaja, P. 1999. Päiväkodin hoidolliset mahdollisuudet. Teoksessa Ulos umpikujasta. Miten auttaa tunnehäiriöistä lasta. Toim. Sinkkonen, J. & Pihlaja, P. Porvoo: WSOY.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja Kirjoita. 15.–16. painos. Hämeenlinna: Tammi.

Holkeri-Rinkinen, L. 2009. Aikuinen ja lapsi vuorovaikutusta rakentamassa. Diskurssi-analyttinen tutkimus päiväkodin arjesta. Väitöskirja. Viitattu 17.4.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66472/978-951-44-7692-1.pdf?sequence=1>

Isotalus, N. & Saarela, K. L. 2007. Vältä työväkivalta. Helsinki: Työterveyslaitos.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kaltiala-Heino, R. 2013. Väkivaltakäyttäytyminen. Teoksessa Lapsen ja nuoren viha. Toim. P. Nurmi. Jyväskylä: PS-kustannus. 71-101.

Keltikangas-Järvinen, L. 1985. Aggressiivinen lapsi. Miten ohjata lapsen persoonallisuuden kehitystä. Helsinki. Otava

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki. WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset? Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Kirves, L. & Stoor-Grenner, M: 2011. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 6.4.2017. <https://mll-fi-bin.di>

recto.fi/@Bin/03aaebc1f21f136ab41134655efcee0c/1495256121/application/pdf/13271105/Kiusaamisen%20ehk%C3%A4isy%20varhaiskasvatuk- sessa%20B5%20-%20www.pdf

Koivisto, P. 2007. ”Yksilöllistä huomiota arkisissa tilanteissa.” Päiväkodin toiminta- kulttuurin kehittäminen lasten itsetuntoa vahvistavaksi. Väitöskirja. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13312/9789513929053.pdf>

Kunta10-tutkimus. 2016. Työterveyslaitos. Viitattu 14.5.2017. <https://www.ttl.fi/tutkimushanke/kunta10-tutkimus/>

KvaliMOTV verkkosivut. Tutkimuksen luotettavuus ja arviointi. Viitattu 20.5.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3.htm

Laaksonen, V. 2014. Lasten vertaissuhdetaidot ja kiusaaminen esikoulun vertaisryhmissä. Väitöskirja. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 9.4.2017. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42805/978-951-39-5564-9_vaitos25012014.pdf?sequence=1

Linnove, T. & Kivijärvi, T. 2013. Osaamisen kasvattaminen – ongelmista onnistumisiin KasKas-ryhmässä. Teoksessa Taaperosta taitavaksi toimijaksi – itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Toim. T. Aro ja M-L. Laakso. Porvoo: Bookwell Oy. 148–166.

Lundan, A. 2009. Kutsu dialogisuuteen. Diskurssianalyttinen tapaustutkimus kasvattajan ja lapsen haasteellisesta vuorovaikutuksesta päiväkodissa. Väitöskirja. Viitattu 17.4.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66553/978-951-44-7874-1.pdf?sequence=1>

Mielenterveystalo. Lapsen väkivaltainen ja/tai uhkaava käytös. Viitattu 17.4.2017. https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/kayttaytmisen_hairiot/Pages/lapsen_vakivaltainen_ja_tai_uhkaava_kaytos.aspx

Murray-Close, D. & Ostrov, J.M. 2009. A Longitudinal study of forms and functions of aggressive behavior in early childhood. Child Development, May/June 2009, 80 (3), 828–842. Viitattu 12.2.2017. http://www.psy.miami.edu/faculty/dmessenger/c_c/rsrscs/rdgs/emot/murray_aggression_cd_09.pdf

Nurmi, P. & Schulman, M. 2013. Aikuinen lapsen vihan peilinä. Teoksessa P. Nurmi (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Jyväskylä: PS-kustannus. 29-45.

OAJ:n työolobarometri 2016. OAJ:n julkaisusarja 4:2016. Viitattu 3.4.2017. <https://www.oaj.fi/cs/oaj/OAJn%20tyoolobarometri%20>

Oikeusasiamies dnro 4171/4/06. Erytystä hoitoa tarvitsevan lapsen rauhoittaminen kiinnipitämällä päiväkodissa. Viitattu 1.5.2017. [http://www.edus-kunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=ereopaa&\\${BASE}=ereopaa&\\${THW/DS}=0.21/1493651001_6785&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.edus-kunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=ereopaa&${BASE}=ereopaa&${THW/DS}=0.21/1493651001_6785&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)

Pihlaja, P. 2000. Työntekijä ja lapsi. Teoksessa Ulos umpikujasta. Miten auttaa tunnehäiriöistä lasta. Sinkkonen, J. & Pihlaja, P. (toim.) Porvoo: WSOY. 135-153.

Pihlaja, P. 1999. Sosiaalis-emotionaaliset vaikeudet lapsuudessa. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Eryityiskasvatus varhaislapsuudessa. Werner Söderström Osakeyhtiö

Pihlaja, P. 2003. Varhaiserityiskasvatus suomalaisessa päivähoidossa. Eryityisen tuen tarpeet sosiaalis-emotionaalisella ja kielellisen kehityksen alueilla. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Poulin, F. & Boivin, M. 2000. Reactive and Proactive Aggression: Evidence of a Two-Factor Model. University Laval. Psychological Assessment, 12 (2), 115–122. Viitattu 22.4.2017. <http://www.ledsea-ugam.tipsnight.com/pdf/2000/Reactive%20and%20Proactive%20Aggression%20Evidence%20of%20a%20Two-Factor%20Model.pdf>

Rantaeskola, S., Hyyti, J., Kauppila, J. & Koskelainen, M. 2015. Haastavat asiakastilan-
teet – väkivalta työssä. Viro .Talentum.

Rasmus, M. 2002. Turvattomuus työtoverina. Turvattomuus ja väkivalta sairaalan päivystyspoliklinikalla. Kuopio. Kuopion yliopisto. Viitattu 22.4.2017. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_951-781-937-4/urn_isbn_951-781-937-4.pdf

Rautamies, E, Laakso, M-L & Poikonen, P-L. 2014. Haastavasti käyttäytyvä lapsi-kodin ja päivähoidon kasvatusyhteistyö koetuksella. Teoksessa Aro,T. & Laakso, M-L. (toim.) Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Niilo Mäki Instituutti.

Rauramo, P. 2008. Työhyvinvoinnin portaat. Viisi vaikuttavaa askelta. 2., uudistettu painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Repo, L. 2015. Bullying and its prevention in early childhood education. Väitöskirja. Helsinki. Helsingin yliopisto. Viitattu 9.4.2017. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/154445/bullying.pdf?sequence=1>

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä. PS-kustannus.

Riihonen, R. 2013. Ammattilaisen omat tunteet haasteena ja työkaluna. . Teoksessa Ammattikasvattajan kielletyt tunteet. Toim. Oulasmaa, M. & Riihonen, R. Helsinki. Väestöliitto. 41-46.

Riihonen, R. 2013. Toivomuksena työhyvinvointi. Teoksessa Ammattikasvattajan kielletyt tunteet. Toim. Oulasmaa, M. & Riihonen, R. Helsinki. Väestöliitto. 89-91.

Rikoksantorjuntaneuvosto 2014. Oikeusministeriö. Julkaistu 4.8.2014. Viitattu 24.1.2016. <http://www.vakivallanvahentaminen.fi/fi/index/vakivallanmuotoja/ty-opaikkavakivalta.html>

Ristioja, J. & Tamminen, H. 2010. Työturvallisuuskeskus TTK. Työturvallisuus ja työhyvinvointi päivähoidossa. 1.painos. Työturvallisuuskeskus TTK, kuntaryhmä.

Second Step. 2017. Committee for children. Viitattu 14.5.2017. <http://www.cfchildren.org/second-step>

Sinkkonen, J. & Korhonen, R. 2015. Pulassa lapsen kanssa. Helsinki. Duodecim.

- Soisalo, R. 2011. Väkivallan preventio sosiaali- ja terveysalalla. Suomen psykologinen instituuttiyhdistys Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena- Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Viitattu 25.10.2016. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114371/Opp200414.pdf?sequence=1>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Työhyvinvointi. Viitattu 28.1.2017. <http://stm.fi/tyohyvinvointi>
- Suhonen, H. 2004. Asiakasväkivalta ja uhkatilanteet sosiaalialan toimipaikoilla. Teoksessa Seterin, L. (toim.) Sosiaalialan työsuojelu- ja kehittämisopas. Helsinki. Työturvallisuuskeskus.
- Sundell, L. 2014. Työkaverina pelko. Väkivaltariskien ennakointi ja hallinta. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Tunnemuksa ja Mututoukka- tunnetaito-ohjelma 2017. Viitattu 14.5.2017. <http://personal.fimnet.fi/palvelu/tunnetaidot>
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauspäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 19.5.2017. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Työolobarometri. Ennakkotiedot, syksy 2016. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 10/2017. Viitattu 25.4.2017. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79257/TEMrap_10_2017_verkkojulkaisu.pdf?sequence=1
- Työsuojeluhallinto. 2017. Väkivallan uhka. Päivitetty 4.1.2017. Viitattu 30.4.2017. <http://www.tyosuojelu.fi/tyoolot/vakivallan-uhka>
- Työsuojeluhallinto. 2010. Väkivallan uhka työssä. Työpaikkatiedote 3/2010. Viitattu 15.4.2017. https://www.tyosuojelu.fi/documents/14660/899621/Tyopaikkatiedote_3_2010.pdf/b850a40f-7bb0-42e8-9065-db4e8816d754
- Työturvallisuuslaki 738/2002. Finlex. Viitattu 25.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>
- Työturvallisuutta ja työterveyttä koskeva puitedirektiivi 89/391. Viitattu 25.2.2017. <https://osha.europa.eu/fi/legislation/directives/the-osh-framework-directive/the-osh-framework-directive-introduction>
- Varhaiskasvatuksen perusteet. 2016. Viitattu 2.3.2017. <http://www.oph.fi/saadokset-ja-ohjeet/opetussuunnitelmien-ja-tutkintojen-perusteet/varhaiskasvatus-perusteet>
- Viemerö, V. 2006. Aggressio ja aggressiivisuus. Tieteessä tapahtuu 2006 (3), 18– 22. Viitattu 28.1.2017. <http://www.tieteessatapahtuu.fi/0306/viemero0306.pdf>.

Viitala, R. 2014. jotenkin häiriöks. Etnografinen tutkimus sosioemotionaalista erityistä tukea saavista lapsista päiväkotiryhmässä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 30.4.2017. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/44052/978-951-39-5785-8_vaitos23082014%20.pdf?sequence=1

Väkivallan uhka työelämässä. 2014. Työturvallisuussäännöksiä valmisteleva neuvottelukunta Väkivallan uhka- jaoston raportti. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:17. Viitattu 25.10.2016. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74694/RAP2014_17_v%C3%A4kivallan_uhka.pdf?sequence=1

Weizmann-Helenius, G. 1997. Väkivaltaisen ihmisen kohtaaminen. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Yliruka, L., Koivisto, J. & Karvinen-Niinikoski S. (toim.) 2009. Sosiaalialan työolojen HYVÄ KEHITTÄMINEN. Viitattu 29.5.2016. https://www.researchgate.net/profile/Laura_Yliruka2/publication/279058131_Sosiaalialan_tyolojen_hyv_kehittminen/links/559f62c808ae97223ddc6c6e.pdf

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelurunko

1. Väkivaltainen lapsi
 - minkä ikäisen lapsen käytös katsotaan väkivaltaiseksi?
 - väkivallan muodot
 - työntekijöiden näkemykset käytöksen syistä

2. Työpaikkaväkivallan kokemukset
 - kokemukset väkivallasta
 - toiminta väkivaltilanteessa
 - menettylytapaohjeet

3. Työpaikkaväkivallan käsittely tilanteen jälkeen
 - tilanteen läpikäyminen
 - puheeksi otto lapsen, vanhempien, esimiehen ja muun lapsiryhmän kanssa
 - kirjaaminen
 - lisäkoulutuksen tarve

Liite 2: Kysely

Oletko kokenut työssäsi fyysistä tai henkistä väkivaltaa lasten taholta?

Kyllä / ei

Oletko kokenut fyysistä tai henkistä väkivaltaa lasten taholta

päivittäin

viikoittain

pari kertaa kuussa

harvemmin

Mitä fyysistä väkivaltaa olet kokenut?

1. lyömistä
2. potkimista
3. puremista
4. raapimista
5. tönimistä
6. nipistelyä
7. läpsimistä
8. vaatteiden repimistä
9. tavaroiden heittäminen sinua kohti
10. jotain muuta
mitä?

Mitä henkistä väkivaltaa olet kokenut?

1. haukkuminen
2. nimittely
3. uhkailu
4. mitätöinti
5. jotain muuta
mitä?

Liite 4: Vinkkejä aggressiivisen lapsen kohtaamiseen

Vinkit löytyvät Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa-teoksesta. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 30-31.)

Suhtautumistapoja lapsen käyttäytyessä aggressiivisesti:

- Pysäytä, siirry lapsen kanssa rauhoittumaan muualle.
- Seurausten tulee olla reiluja ja helposti ymmärrettäviä.
- Asetu lapsen asemaan, vaikka hän olisi toiminut väärin.
- Selvitä tunteen ja toiminnan välinen ero.
- Auta lasta korjaamaan väärin tehty asia, ymmärtämään ja hyvittämään se.

Suhtautumistapoja, kun lapsi kokeilee rajojaan ja esittää vastalauseita: • Vältä val-tataistelua.

- Löydä hyvä tasapaino vaatimusten/seurausten ja joustavuuden välillä (milloin aikuinen voi luopua vaatimuksistaan).
- Pidä kiinni sovitusta.
- Höpötä ja hulluttele lapsen kanssa joskus.

Keinoja lapsen levottomuuden ehkäisemiseksi:

- Valmista lasta muutoksiin.
- Luo rauhallisia nurkkauksia.
- Vähennä lapsen stressiä tilanteissa, jotka aiheuttavat levottomuutta esimerkiksi kertomalla etukäteen tulevista tapahtumista.
- Mukauta toiminta sen mukaan, mihin lapsi on valmis.
- Rakenna myönteisyyttä.
- Ole kehokontaktissa, vaikka hieromalla lasta.

Hoida tunteenpurkaustilanteet seuraavasti:

- Salli tunteenpurkaukset.
- Pidä lapsesta kiinni.

- Rohkaise lasta itkemään.
- Lohduta ja halaa.
- Juttele tapahtuneesta jälkeinpäin.

Taulukko 3: Esimerkki aineiston teemoittelusta

<p><i>Minun mielestä tarvii lisäkoulutusta. Kyllähän sitä perusopinnoissa lähihoitajakoulutuksessa käyty aika pintaraapaisu asiaan. Mutta sitten oikeesti varsinkin näitten kaikkein haastavimpien lasten Kiinnipidoista ja muista, pitäisi olla turvakoulutusta. Että millä tavalla otetaan kiinni lapsesta ja muuta, että sinä ite et satuta lasta. Pitäs olla enemmän, enemmän niitä koulutuksia vielä.(Hoitaja 1)</i></p>	<p><i>lisäkoulutuksen tarve</i></p>	<p><i>työturvallisuus</i></p>
<p><i>Ei hirveästi koulussa tämmöisiä asioita opiskeltu. Käytännössä on kyllä kaikki oppi tullut, mitä on tullut. Joku lisäkoulutus voisi olla paikallaan noissa tilanteissa. ... Varmaan ihan semmoinen, missä käsitellään, miten toimitaan noissa väkivaltatilanteissa. Vähän niin kuin konkreettisia ohjeita ja neuvoja. Ja miten sitä voisi vaikka ennalta ehkäistä niitä tilanteita. (Hoitaja 2)</i></p>	<p><i>lisäkoulutuksen tarve, konkreettiset ohjeet ja neuvot</i></p>	<p><i>työturvallisuus</i></p>
<p><i>Ja turvakoulutusta. Minä olen sitä mieltä.(Hoitaja 3)</i></p>	<p><i>lisäkoulutuksen tarve</i></p>	<p><i>työturvallisuus</i></p>
<p><i>kun niin paljon on ADHD ja Asperger lisääntynyt. niin sitten näiden lasten käsittelyyn sitä koulutusta, levottomien lasten.(Hoitaja 5)</i></p>	<p><i>lisäkoulutuksen tarve</i></p>	<p><i>työturvallisuus</i></p>

Taulukko 4. Pääteemat ja alateemat

Lasten väkivalta varhaiskasvatuksen henkilöstöä kohtaan			
Työpaikkaväkivallan kokemukset	Lasten väkivaltainen käytös päiväkodissa	Hoitajien toiminta väkivaltilanteissa ja sen jälkeen	Työturvallisuuden kehittäminen
Henkinen ja fyysinen väkivalta	Minkä ikäinen lapsi on väkivaltainen?	Hoitajien toiminta väkivaltilanteissa	Menettelytapaohjeiden puute
Väkivallan muodot	Lasten tekemän väkivallan monimuotoisuus	Tilanteen läpikäyminen lapsen kanssa	Väkivaltilanteiden kirjaaminen
Väkivaltilanteen herättämät tunteet	Väkivaltaista käytöstä on aina ollut	Ryhmän muiden lasten kanssa tilanteen läpikäyminen	Työntekijöiden kuormitus ja työssä jaksaminen
Väkivaltilanteiden ennaltaehkäisy	Tarttuuko väkivaltainen käytös?	Lapseen suhtautuminen väkivaltilanteen jälkeen	Keinottomuuden tunne
Väkivaltilanteiden toistuvuus	Väkivaltaisen käytöksen syyt	Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö	Koulutus ja lisäkoulutuksen tarve